

В НОМЕРЕ:

6

**Кызыкты
фобиялар**

9

**Лето
с пользой**

16

**Зарядка
для ума**

ГАЗЕТА
ПАВЛОДАРСКОЙ
ОБЛАСТНОЙ
ДЕТСКО-ЮНОШЕСКОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ

№ №13-14

(320-321
от 31 июля
2020 года

сенің әлемін

№№13-14

(320-321)

от 31 июля
2020 года

С МИРУ ПО СТРОЧКЕ

Сегодня нас, юнкоров, пригласили в школьную библиотеку вместе провести День добрых дел. Библиотекарь и руководитель кружка «Юные журналисты» Татьяна Юрьевна сказала, что пойдём на берег Иртыша и будем убирать и сортировать мусор в мешки с надписью «Бумага» и «Пластик».

Мне было грустно от того, что из юнкоров - мальчиков на данный момент кроме меня не было никого. Мы вышли на улицу и сделали первую фотографию у цветочных клумб: они у нас очень нарядные! Солнце палило так, словно в Африке, и на фотографии у всех были прищуренные глаза. Потом мы отправились на автобусную остановку. Пока мы ждали транспорт, Татьяна Юрьевна проверила у всех наличие масок, ведь в Павлодаре еще действует каран-

тин; воды, если после добрых дел нам захочется пить, и перчаток, чтобы не замараться. Все это я взял, вещи лежали в моем рюкзаке...

Вот и подошел автобус. Мы поехали, я стал смотреть в окно. Мелькали деревья, ехали велосипедисты, один даже помахал рукой нам. Автобус прибыл. Шумной толпой мы пошли в редакцию областной газеты «Звезда Прииртышья».

Когда мы вошли, я увидел какую-то булочную, а не редакцию. Когда сказали про печатание газет, я

представлял много столиков, на которых одинаковые компьютеры с принтерами, а в креслах сидят люди в деловых костюмах. Но нет, перед нами стояли столики и мягкие диванчики. Татьяна Юрьевна объяснила, что это маленькое кафе при редакции, и принесла всем чай и свежие булочки.

Мы пошли на третий этаж. В просторном кабинете находился главный редактор – Владимир Владимирович Долгушев. Было приятно познакомиться с таким известным человеком и получить из его рук сувенирные значки «Звезде Прииртышья 100 лет» и книгу об этом памятном событии.

Выйдя из редакции, мы прямоком направились в Ленпарк, о котором знаем много информации, связанной с Анастасией Ивановной Цветаевой. А потом мы шли

по берегу и собирали пластик и бумагу. Дошли до розово-цветочной арки. Тут Татьяна Юрьевна сказала, что нам уже пора возвращаться в школу.

А еще мы останавливались у каждого тренажера, который встречался по пути, и проверяли их исправность, то есть применяли их по прямому назначению! Было очень весело!

Но нам нужно еще было найти контейнер для пластика, и это несложно, ведь у каждого дома есть такой специальный большой ящик. Мы высыпали все собранные на берегу бутылки и сделали фото. Юнкоры хоть немного, но помогли Иртышу избавиться от мусора – сделали Доброе Дело! В разговоре время пролетело незаметно, и мы оказались прямо у моего дома.

Как же нравятся мне совместные с журналистами мероприятия: они всегда разные, всегда полезные и интересные! Вот и эта встреча не стала исключением: мы, наконец, встретились друг с другом, наговорились от души, сделали доброе дело, познакомились с интересным человеком, даже подарки получили. Спасибо нашей Татьяне Юрьевне и ребятам за это! Жду с нетерпением новых поручений!

**Влащенко Илья,
4 «А» класс СОШ 43
г. Павлодар**

Ученики Береговой СОШ района Тереңкөл приняли активное участие в праздновании 75-летия великого Абая Кунанбаева

**Успанова Аружан,
3 а класс Береговая СОШ**

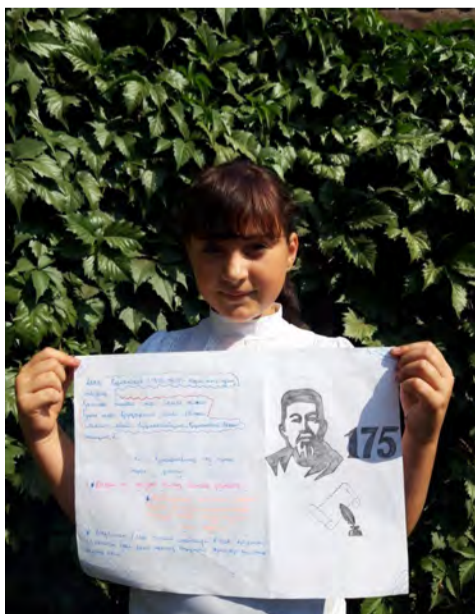
**Орман Әкіжан,
4 а класс Береговая СОШ**

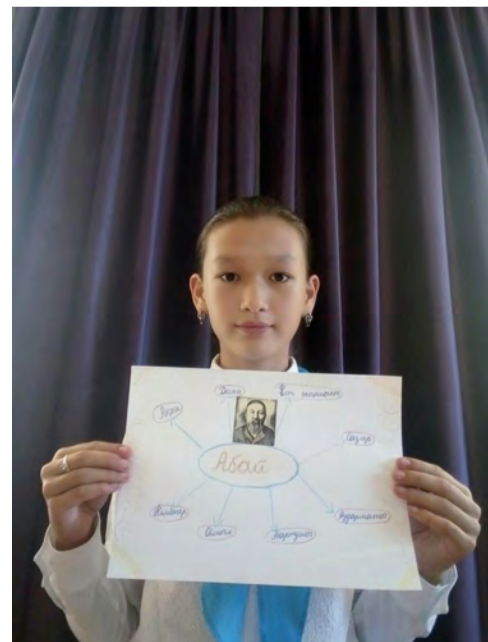
**Опарина Регина,
6 б класс Береговая СОШ**

**Жантимирова Жанна,
7 а класс Береговая СОШ**

**Герлиц Татьяна,
6 б класс Береговая СОШ**

**Баильдинова Айжан,
7 а класс Береговая СОШ**

Время Здорового Лидерства

Лето – это своего рода мостик между завершившимся учебным годом и предстоящим. Во время летних каникул происходит разрядка накопившейся за год напряженности, восстановление израсходованных сил, здоровья, развитие творческого потенциала. Истина гласит, что только здоровый человек с хорошим самочувствием, психологической устойчивостью, высокой нравственностью способен активно жить, успешно преодолевая различные трудности и достигая успехов в любой деятельности. Учитывая контингент нашего учреждения, для ребят важно

ежедневно прививать здоровый образ жизни, проводить профилактические беседы и мотивировать на успех и новые победы. Поэтому нас, воспитателей, волнуют вопросы воспитания здорового, физически крепкого ребенка и развития в нем творческих способностей.

В этом году, в связи со сложившейся обстановкой в стране, у нас не было возможности организовать отдых детей за пределами Центра, выезд в загородные лагеря отдыха. Но это не стало для нас преградой, а наоборот дало возможность развернуть целый комплекс разнообразных спортивных мероприятий, минуток досуга, интеллектуальных дебатов, творческих мастерских на территории Центра. А еще это стало возможностью для старших ребят проявить лидерские качества в организации мероприятий для младших детей. Отсюда и назва-

ние «Время Здорового Лидерства».

Очень важно увлечь детей интересным занятием. Каждый день в нашем Центре был необычным. К примеру, конкурсы и мероприятия, проведенные в День «Волонтеров здорового образа жизни» способствовали привитию навыков здорового образа жизни. Большая часть мероприятий проводилась на свежем воздухе. Рисование на асфальте – замечательный способ занять детей, вызвать у них интерес, дать шанс раскрыть свои таланты. Ребята рисовали солнце и небо, детей и цветы, животных и природу. А самое главное – всех объединяла дружба.

В течение всего времени ребята были вовлечены в калейдоскоп различных событий и дел. Каждый следующий день был не похож на предыдущий, наполнен новыми впечатлениями, общением.

В лагере кто-то открыл в себе новые творческие способности, кто-то узнал, что трудиться это интересно, а кто-то научился не

огорчаться при поражениях. Впечатления были незабываемые, и память о них останется у детей на долгие годы. Конечно же, готового рецепта «звонкого лета» не существует, но воспитатели нашего центра убеждены, что взаимопонимание и хорошее настроение – залог успеха в решении этой задачи.

**Елена Куликевич,
Валентина Кейль,
Марат Темирбаев,
воспитатели
Региональный центр
поддержки детей,
находящихся в трудной
жизненной ситуации**

Моё лето

что всё равно лето будет весёлым: мы очень часто ездили на дачу, на рыбалку и за грибами. Хотелось бы рассказать о нашем отдыхе с ночёвкой.

В один из жарких летних дней мама с папой сказали, что мы всей семьёй и нашими друзьями семьёй едем на природу с ночёвкой. Мы с братом очень обрадовались этому. Начались сборы. Я как обычно взяла с собой своих любимых кукол и сачок, мой братик положил в рюкзак свои машинки, роботов и трансформеров. Мама складывала в походную сумку еду, напитки. А также взяла много вещей на случай плохой погоды. Папа, увидев как много вещей, сказал, что нужно брать прицеп. В гараже папа взял две палатки, спальные мешки, одеяла, а также всё, что нужно для рыбалки. Взяли и лодку с мотором. Родители пообещали покатавать нас в лодке по речке. По трассе ехали мы недолго,

затем свернули на сельскую дорогу. Пока ехали, я увидела много коров, лошадок и барашков. Они паслись на полях и махали хвостами, видимо отбивали надоедливых мух. Мы свернули в лес и ехали по узкой лесной дорожке, иногда задевая ветки кустов шиповника. Шиповник был ярко-красного цвета, очень хотелось его сорвать. В лесу деревья казались таинственными и загадочными великанами. Дорога была плохая, нас то и дело подбрасывало на кочках. И вот, наконец, мы увидели голубую речку и белый песочек.

Было очень жарко и нам захотелось сразу искупаться. Мы плескались в воде, веселились, и с мамой сплавляли даже на небольшой островок. На острове было много птиц: чаек, бакланов. Вода в речке была тёплой и прозрачной. Я увидела много мальков рыб и речных мидий. Было интересно наблюдать за ними. Речных мидий я находила по их следам на дне реки: когда они медленно ползли, от них оставалась тонкая полоса на дне. Я поймала около дюжины мидий. Я всем показала свои находки, и затем мы их отпустили обратно в воду.

Родители занимались устройством нашего лагеря. Взрослые накрывали на стол, жарили на мангале мясо, овощи и куриные крылышки. Мы же, дети, веселились в воде: играли в «Акулу» и «Догонялки». За обедом мы съе-

ли все, что нам положили родители. После приятного обеда папа пошел надувать лодку. Я помогала ему, потом, надев спасательные жилеты, мы поплыли по речке. Было здорово сидеть в лодке и наблюдать за птицами, за удаляющимися деревьями и за тем, как плещется водичка.

Когда мы накатались на лодке, мы стали ставить палатки. Палатки мы установили под кронами деревьев, там не было ветра и было сухо. Мы были совершенно одни, как будто на необитаемом острове. Мама с тётёй Олей пели и танцевали, мы тоже с ними плясали, как могли. Папа с дядей Валерой сказал, что вечером будет «пионерский» костёр, для этого нужно собрать побольше сухих веток. Что такое «пионерский», я не знаю, но звучало потрясающе. Когда начало темнеть, папа зажёл наш костёр. Это был «Костёр-рище»!!! Завораживающее пламя играло на нашем песчаном пляже, и мы не могли оторвать глаз от этого зрелища. Мы танцевали под музыку у костра, было очень тепло и весело.

Когда окончательно всё стемнело, на небе появились звёзды. Сначала я увидела только одну, она ярко светила и выделялась на тёмно-синем небе. Потом начали появляться и другие звёздочки. Мама мне показала созвездие «Большая медведица», это несколько звёзд, похожих на большой ковш. «Малую мед-

ведицу» я так и не увидела, наверное, не смогла найти в столь звёздном небе. Папа показал мне «Млечный путь». Это как будто такая дорожка из множества мелких маленьких звёздочек. Если долго смотреть в небо, можно увидеть, как падает звезда. Я насчитала таких пять звёздочек, и конечно же, загадала желания. Ещё я увидела звёздочки, которые медленно летят, мама сказала, что это спутники Земли. Потом мы пошли спать, и я долго думала, сбудутся ли мои желания.

Утром мы проснулись, умылись в речке. Ночью был небольшой дождик, и на улице было свежо. На песке остались отпечатки капельки дождя и следы птиц. После завтрака мы искупались и пошли в лес. По дороге нарвали полевых цветов, из которых мама сплела красивый венок. Мы нарвали прекрасный букет, который подарили тётё Оле. Потом мы нашли полянку с ежевикой. Мама насобирала в ладошку нам немного ягод, они были очень вкусные.

Путь домой показался намного короче. Мы ехали и обсуждали, как же хорошо отдыхать на природе. Мне очень понравился такой отдых с родителями. Было очень весело и здорово! Мама с папой пообещали поехать еще с нами на природу с ночёвкой. Это просто незабываемые впечатления!

**Полина Лазарева,
4 «В» класс
СОШ № 43 г.Павлодар**

Лето – прекрасная пора

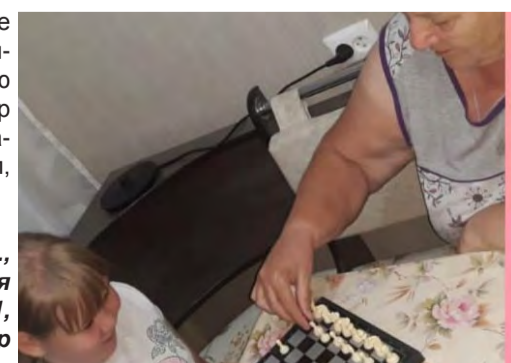
Лето – время игр, развлечений, свободы в выборе занятий, снятия накопившегося за год напряжения, восполнения израсходованных сил, восстановления здоровья.

В школе № 21 проходят дистанционные мероприятия «Мисс Лето», «Мир вокруг нас». Ребята принимают участие в городских проектах «Camp time», «Вторая жизнь старых вещей», «В друж-

бе - сила», конкурсе видеороликов, посвященных 300-летию города «Павлодар жүрегімізде». Увлекательных вам каникул, ребята!

**Родионова О.В.,
старшая вожатая
СОШ 21,
г Павлодар**

№№13-14

(320-321)

от 31 июля
2020 года

Абайдың он бесінші қара сөзінен есті кісі мен есер кісінің әрекетін салыстыруға болады. «Әуелі – пенде адам болып жаратылған соң, дүниеде ешбір нәрсені қызықтамай жүре алмайды» деп өмірден ләззат іздеу барлық жан иелеріне тән қасиет екенін тағы да атап көрсетеді. Өзінің мақсатына жеткен кезде адам бойында мастану сезімі пайда болады. Есті адам мұндай жарамсыз әсерге түгел беріліп кетпей, өзін ұстай біліп, өмірден тағылым алып, өз болмысын тазартып, жетіле береді. Ал есер адам болса сезімдерін басқара алмайды, әр істің керекті мөлшерін де білмейді, сондықтан ондай жағдайда «... ер-тоқымын тастап, бәркі түсіп қалып, етегі атының к...н жауып кетіп, екі көзі аспанда, жынды кісіше шаба беруді біледі екен, соны көрдім» дейді. Ондайлар сезімдерінің құлына айналып, тойымсыз нәпсі ықпалымен төмен құлдырайды. Бойларына түрлі жаман қасиеттерді жинайды.

Сезім қанағатына жеткендер жан құмарын ұмытып, имандылықты өздерінің тән құмарын, яғни сезімдерін қанағаттандыру үшін пайдаланады. Бұлар өздерін денеге балағандықтан, күш-қуатты тән мен нәзік болмыстарын жетілдіру арқылы ләззат тапқылары келеді. Бұлар туралы ақын «Дененің барша қуаты өнерге салар бар

күшін» дейді. Сөйтіп олар Алла тағаладан спортпен, ғылыммен, түрлі өнермен шұғылдану, байлық жинау немесе мансапқорлыққа салыну тәрізді фәнилік тілектерді сұрап, ләззат табады. Өсемдік, сұлулыққа ұмтылу да осыдан шығады. Олар атақ-даңқты теріс көрмейді. Мұндай адамдар қол жеткен жетістіктерін көрсетіп, мақтан етуге бейім. Кейбіреулері өзімшілдік мінездер байқатуы да мүмкін. Олар өздерінің беделі үшін әрекет етеді. Бұл жағдай қоғамдағы тартысты бәсеңдетпейді, керісінше үдете түседі.

Сонымен, Абайдың айтуына қарағанда, кейбіреулер өмірдің ағымымен жүре береді, соған өздері риза. Ал кейбір ақылдылар бұл өмірдің қызығына әбден тойып, жалығып, тұйыққа тіреледі.

Сонымен данышпан Абай сезім қанағатына бөленген адамдардың үш деңгейін көрсетеді.

Біріншісі, өмір хикметін көрсе де, оның мәнін ұқпаған, өзінің өмірдегі орнына толық қанағат ететін, басқаны керек қылмайтын, қайғы-мұңсыз ақылы төмен адамдар. Олар азаппен өмір кешеді.

Екіншісі, бұл өмірдің барлық қызығын көріп болған, бірақ оның барлығынан жалыққан, енді тығырыққа тіреліп, одан жол тауып шыға алмай жүрген ойлы адамдар. Жанға батқан қайғы-қасіреттен төзімі таусылып, өзіне-

өзі қол салушылар осылардың арасынан шығады.

Үшіншісі, өмірдің қызығы тек денені қанағаттандыратын нәпсіқұмарлық қана емес, онан да жоғары мән барын түсіне бастаған, имандылығы жетілген адамдар. Бұлар фәни өмірдің алдамшы екенін түсініп, рухани ізденіске түсіп, жетілудің келесі деңгейіне бет бұрғандар.

Малда да бар жан мен тән,
Ақыл, сезім болмаса.
Тіршіліктің несі сән,
Тереңге бет қоймаса?

Атымды адам қойған соң,
Қайтіп надан болайын?
Халқым надан болған соң,
Қайда барып оңайын?
(«Жүреkte қайрат болмаса»,
1898 ж.)

Бұл үзіндіден ойға қалып, ізденіс жолына түскен адамның сымбатын көреміз. Жетілудің бұл дәрежесіне жететін адамдар өте сирек. Ондай адамдар тәнін қанағаттандыруды қойып, енді жанын қанағаттандыруға ұмтылады. Бұл оны рухани тығырықтан шығарады. Оның бұл фәни өмірге деген құмарлығы азаяды. Ол енді рухани ізденіс жолына түседі.

Мұны Абайдың өз өмірінен көруге болады. Ол дәулетті ортада өмірге келгендіктен, өмірін осы сезім қанағаты деңгейінен бастады. Фәнилік барлық қызық жалықтырғаннан кейін рухани ізденіске түсті. Әрі қарай жетіліп, хакім деңгейіне дейін көтерілді. Бұған Абайдың бірінші қара сөзі мен көптеген өлеңдері дәлел.

Жан ләззатқа толы болғандықтан, адамның ләззатты іздеуі – табиғи нәрсе. Ол бүкіл болмыс өміріне рақат, ләззат беріп, оның тіршілігін жігерлендіруші күш болып табылады. Жан иелерінің барлығы да ізденісте. Бірақ олардың көпшілігі рухани білімнің жоқтығынан ләззатты басқа жерден, ол жоқ жерден іздеп аласуда. Рухани білімі тереңдеп, имандылығы өскен сайын адам өзінің адасқанын біле бастай-

ды. Сөйтіп ол рухани өмірге ұмтылады. Бұл – бүкіл қоғам жетілуінің кепілі. Яғни жетілу дәрежесі жанның ояну деңгейіне байланысты. Жан оянған сайын жетілуге ұмтылыс та ұлғая береді. Бұның өзі жетілу үшін жанды тазарту керек екенін білдіреді. Сондықтан Абай «Наданның көзін қойып, көңілін ашпақ» болды. Жаны тазарған сайын тәнді билеп, адамның рухани білімді қабылдау мүмкіндігі артады.

Рухани білімге ие болған адам болмыс заңдылықтарын игереді. Ол бұл өмірдің қайғы-қасіретке толы уақытша екенін, адам өмірінің негізгі мақсаты Түп Иеге қайтып, мәңгілік жоғары ләззатқа ұмтылу екенін түсінгенде бұл фәни өмірге көзқарасы өзгереді. Ол енді бұл өмірді өзін қанағаттандыру үшін емес, өзінің болмысын түсіну үшін пайдалана бастайды. Рухани білім молайған сайын әлем заңдылықтарын түсініп, көкірек көзі ашылғаннан кейін өмірін бір жүйелі қалпына келтіріп, үрей-қорқыныштан арылады. Мұндай рухани білімді Абай еңбектерінен керегінше алуға болатыны мәшһүр.

Сонымен, оянған жүрек адамның сезімдерін тазалауға мүмкіндік береді, ал таза сезімдер рухани қуатты қабылдап, жүректің тазаруын күшейте түседі. Осылай жүрек пен сезім бір-бірін қолдап отырады, ал имансыз адамда керісінше, жүрек пен сезімдер бір-бірін кірлетеді.

Адам білім алып, өзінің жан екенін түсіне бастағанда жоғары деңгейдегі ләззат алуға ынталанып, келесі деңгейге көтерілу мүмкіндігі туады.

әзірлеген

Бегімхан КЕРІМХАНҰЛЫ
М.Әуезов атындағы ЖОББ
мектебінің қазақ тілі мен
әдебиеті мұғалімі
Павлодар қаласы
Қазақстан Журналистер
Одағының мүшесі

Абай Құнанбайұлы өмірінен қызықты деректер

- Абай Құнанбайұлының шын есімі - Ибраһим. Әжесі Зере «Абай» деп еркелеткендіктен, Абай атанып кеткен.

- Абай Құнанбайұлы - қазақ жазба әдебиетінің негізін қалаушы.

- Абай Құнанбайұлы көптеген өлеңдеріне өзі ән жазған. Олардың ішіндегі танымалы - «Көзімнің қарасы» әні. Жиырмаға жуық ән шығарған. Ол өндер бүгінде халық мақтанышына айналды. Мәселен, «Көзімнің қарасы», «Желсіз түнде жарық ай», «Сегіз аяқ» жәнет.б.

- Абай Құнанбайұлы 13 жасынан ел ісіне араласа бастаған.

- Абай Құнанбайұлы алғашқы уақыттарда өлеңдерін Көкбайдың атынан жариялап жүрген.

- Абай Құнанбайұлының алғашқы махаббаты - Тоғжан.

- Абай Құнанбайұлы 1860 жылы Ділдәмен отау құрған. Бұл кезде Абай 15 жаста болған.

- Абайдың екінші әйелі Әйгерімге 1875 жылы үйленген.

- Еркежан - Абайдың әмеңгерлік жолмен үйленген әйелі. Ол Абайдың інісі Оспан қайтыс болғаннан кейін, Оспанның туыс аға-інілері Еркежанның көркіне, мал-мүлкіне көз салып, әмеңгерлікпен үйленуін талап еткен. Еркежан өз қалауымен Абайға тұрмысқа шығады.

- Абайдың 3 әйелі, 10 баласы болған.

- Абайдың Ділдәдан туған балалары: Ақылбай, Әкімбай, Әбдірахман, Мағауия, Күлбадан, Райхан.

- Абайдың Әйгерімнен туған балалары: Тұрағұл, Мекайіл, Ізкәйіл, Кенже.

- Абай көзі тірісінде 170 жуық өлең жазған. Ең танымалы – 9 жыл бойы жазған «Қара сөздері». 45 қара сөзден құралған бұл шығармасы әлі күнге өзектілігін жойған емес.

- Абай болыстық қызмет атқарған. Заңды жетік білген.

- Абай шығармалары Әлемнің 60 тіліне аударылған.

- Мұхтар Әуезов «Абай жолы» романын 20 жылға жуық жазған.

Өзін жауап беріп көр!

1. Абайдың шын аты кім?
2. Абайдың руы қандай?
3. Абайдың сүйікті ойыны?
4. Абайдың әжесі Зеренің азан шақырып қойған аты?
5. Абайдың жеті атасын ата.
6. Абайдың алғашқы өлеңдері кімнің атынан шықты?
7. Табиғат лирикасы ішіндегі ең алғашқы жазылған өлеңі.
8. Абай қанша нәрседен қашық болуын нұсқайды? Олар

- қайсылар?
9. Абай қысты ненің бейнесіне теңейді?
10. Абай «Ескендір» поэмасын кімге арнап жазады?
11. Абайдың орыс досы?
12. Абайдың ұлы өлеңі А.С.Пушкиннің «Гонимы вешни-ми лучами» өлеңіне ұқсайды. Ол қандай өлең?
13. Неміс ақыны И.В.Гетенің «Жолаушының түнгі жыры» өлеңінің аудармасы

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

КЕЛ, ОЙНАЙЫҚ!

«Арқан тарту»

Мақсаты: Балаларға қазақ халқының әдет-ғұрыпымен, салт-дәстүрімен таныстыра отырып, ұлттық ойын түрімен танысу.

Эстетикалық мәдениетін дамыту. Еңбекқорлыққа, мәдениеттілікке тәрбиелеу.

Бұл екі топқа бөлінген балалармен немесе екі баламен ойналады. Арқанның екі жағынан екі бала немесе екі топқа бөлінген балалар тартысады.

Қай топ арқанды өз жағына тартып, алып, кесе сол топ жеңіске жетеді.

Екі бала тартысқанда қай бала өзіне қарай арқанды тартып екіші баланы құлатса, құламаған бала жеңіске жетеді.

қалыптарымен түссе, бастаушы жақын құлаған асықтарды ата береді.

Егер бастаушы асықтарды қолымен құлатып алса немесе басқа асықтарымен атса, онда ойынды келесі бала жалғастырады. Ең соңында хан асығы кімнің қасында қалса, сол бала жеңіске жетеді. Келесі ойынды жеңіске жеткен бала жалғастырады.

«Орамал тастамақ»

Мақсаты: Балаларды ойын ба-рысымен таныстыру.

Эстетикалық мәдениетін дамыту. Еңбекқорлыққа, мәдениеттілікке тәрбиелеу.

Балалар шеңбер жасап тұрады. Бастаушы (тәрбиеші) балаларды айнала жүріп бір баланың артына орамалды тастағаннан сезген бала менің артамда деп жауап береді. Артына орамалдың тасталғанын сезбесе ол өлең, тақпақ айтып немесе билеп беруі керек.

Балалар шеңбер бойында көздерін жұмып тұруы керек. Ойын осылай жалғаса береді.

«Түйілген орамал»

Мақсаты: Балаларды ұлттық ойын туралы түсінігінің болуы.

Шапшандылықтарын арттыру, сөздік қорларын дамыту.

Патриоттық сезімге тәрбиелеу. Ойын жүргізуші ойынды өзі бастайды. Ең алдымен балаларды айналасына жинап алады да «1,2,3» - деп дауыстайды. Осы кезде балалар жан-жаққа бытырай қашады. Ал ойын жүргізуші қолында түйілген орамалы бар баланы қуалайды. Ол орамалды басқа біреуге лақтырады қағып алған бала қаша жөнеледі. Осылайша ойын жүргізіледі, түйулі орамалды алғанша қуалай береді. Ұсталған ойыншы көпшілік ұйғарымымен ортада тұрып өнер көрсетеді. Одан кейін ойын жүргізуші ауыстырылады. Ойын ойнап болған соң балалар шеңбер жасап тұралы.

Хан «алшы»

Мақсаты: Балаларды асық түрлерімен, асық атауларын таныстыру.

Асық түстерін атау. Ептілікке, мергендікке баулу.

Ұлтжандылыққа тәрбиелеу.

Бұл ойынға 5 немесе 10 бала қатыса алады. Көп асықтың ең ірісін қызыл түске бояп қояды. Бұл асық «хан» асығы.

Асықтар тізіліп қойылады да бастаушы хан асығымен оларды көздеп құлатады. Құлаған асықтарды жинап алады. Егер хан асығы бүк, шік, тайқы-

«Көтермек»

Мақсаты: Балаларды ұлттық ойынмен таныстыру.

Ойын барысын түсіндіру. Шыдамдылыққа, төзімділікке тәрбиелеу.

Ортаға екі ойыншы бала шығады. Бір-біріне арқаларын беріп тұрады.

Белгі бойынша кім біріні бірін-бірі арқада көтеріп алса, сол бала жеңіске жетеді.

Жеңіске жеткен бала ойында қала береді де басқа балалармен бірге күш сынасады.

«Әуе таяқ»

Мақсаты: Балаларды ұлттық спорт ойынымен таныстыру.

Балалардың күштерін сынау. Спортқа деген қызығушылықтарын дамыту.

Салауатты өмір сүруге тәрбиелеу.

Балалар екі топқа бөлінеді. Әр топта 5-тен 10-ға дейін ойыншы. Болады. Екі топқа екі таяқша (жұмсақ) беріледі, жерге түзу сызық сызылады. Ойыншының біреуі ортаға шығады да бір алақанына зат жасырып, екінші қолының жұдырығын бірдей жұмады.

Екінші ойыншы зат жасырылған қолды тапса, ойынды бастаушы сол болады. Сөйтіп қолындағы таяғын жоғары лақтырады. Осы кезде қасындағы таяғын лақтырады да, қасындағы баланың таяғын қағып түсіруі шарт. Таяқты қағып түсірген бала өз тобына ұпай әкеледі.

«Қара құлақ»

Мақсаты: Балаларды ұлттық ойынымен таныстыру.

Дене шынықтыруға деген қызығушылықтарын арттыру.

Тәртіптілікке, әдептілікке тәрбиелеу.

Ойынға 5-10 бала қатысады. Олар оңаша жерге топталып өз араларынан бір баланы қазық етіп белгілейді. Қазық тұрған жерінде қозғалмай тұрады. Басқалары әрі кетеді. Содан кейін ойынға қатысушылап қазықты алыстан қоршап бірте-бірте жақындай түседі.

Таяп келіп мынау кім? – деп бір-бірінен сұрасады. Біреуі ойбай бұл қарақұлақ қой! – деп қаша жөнеледі. Қалғандары да – қарақұлақ, қара құлақ! – деп бытырай қашады. Қарақұлақ біреуін ұстау үшін тұра қуады. Ұсталған бала қарақұлақ болып, ойын әрі қарай жалғасады.

«Алақан соқпақ»

Мақсаты: Балаларды аз қимылды ойын түрімен таныстыру.

Ойын барысын түсіндіру. Сөздік қорын дамыту.

Қызығушылықтарын арттыру. Ұлттық ойынды қастерлеуге тәрбиелеу.

Ойынға қатысушы балалар үйге немесе оңаша жерге жиналады да дөңгелене отырады. Орталарынан бастаушы белгілейді. Оған сүлгі (орамал) беріледі. Бастаушы шеңбер ішін айнала жүріп біреуге – Алақанды тос! – дейді. Ол тосқан кезде бастаушы оның алақанына сүлгіні тигізіп – Сүлгі қайда? – деп сұрайды. Сонда ойыншы «анада» – деп бір баланың атын атайды. АҚты аталған ойыншы орнынан тұрып алақанын тосады. Бастаушы – сүлгі қайда? – деп атын айтады. Ойын осы ретпен жалғаса береді. Жақсы өлең айтып ән салғандар ұпай жинайды.

Сіз америкалық суретші-мультипликатор, режиссер Уолт Диснейдің тышқаннан қорыққанын білесіз бе? Яғни, музофобия. Бірақ Уолтер Дисней қорқынышына қарамастан, қоймадағы тышқандарды бақылай келе «Микки маус» мульткейіпкерін ойлап тапты.

Сол сияқты америкалық әнші, XX ғасырдың танымал моделі Мэрилин Монро сахнаға шығуға қорықса, атақты «поп музыка королі» Майкл Джексон иттер-

ҚЫЗЫҚТЫ ФОБИЯЛАР

ден қорқатын болған. Сол сияқты актриса Кристен Стюарт «Белоснежка и охотник» кинокартинасына түсу үшін өзінің гипофобиясын (жылқыдан қорқу) жеңіп шыққан.

Тіпті әлемді жаулап алғысы келген, фашистік бағытты ұстанған Адольф Гитлер мен Наполеон Бонапарт, Юлий Цезарь сынды қатыгез қолбасшылардың мысықтан қорыққандығына сену қиын.

Мұхит аспай-ақ, Қазақстанның шоу бизнесіндегі әншілердің фобиясына тоқталсақ, Меруерт Түсіпбаева судан, Шахизада жалғыз қалудан, Жұбаныш Жексенұлы жыланнан, Айгүл Иманбаева иттен қорқатындықтарын жасырмайды.

Иә, мұндай фобия түрлерінен қорқатындар баршылық. Ал сіз «ақылға сыймайтын» қызық әрі оғаш фобия түрлерін білесіз бе?

1. Авидсофобия – адамдардың құсқа айналып кетуден қорқуы.
2. Аматофобия – шаңнан қорқу. Яғни адамның шаң тамағыма тұрып ауа жетпей қалады деп сескенуі
3. Андротиколобомассофобия – ерлердің құлағынан

қорқу.

4. Арипофобия – тазалықтан қорқу.

5. Аутофобия – адамның өзінен, яғни жалғыз қалудан қорқуы.

6. Тетрафобия – 4 санынан қорқу. Бұл ежелгі қытай иероглифтеріндегі 4 санының таңбалануының «өлім» деген сөздің таңбалануымен ұқсас болуынан туған.

7. Гиппопотомомонстросеквипедалиофобия – аты айтып тұрғандай ұзақ сөздерден қорқу.

8. Филофобия – ғашық болудан қорқу.

9. Ангинофобия – жіңішке зат-

тардан қорқу

10. Фагофобия – тамақтарды жұтудан қорқу.

Ғалымдардың зерттеуінше кейбір адамдар қорқынышының жоқ болуынан да қорқады екен. Ал бұл ғылымда «афобифобия» деп аталады. Демек, еш нәрседен сескенбеймін дейтін жанның да фобиясы болуы мүмкін.

әзірлеген

Бегімхан КЕРІМХАНҰЛЫ
М.Әуезов атындағы ЖОББ мектептің қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Павлодар қаласы
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі

БАЙЫРҒЫ ҚАЗАҚ КҮНТІЗБЕСІНДЕГІ АЙЛАРДЫҢ ЖҮЙЕЛЕРІ

Бақылаушыға көрінетін орындарына қарай жұлдыздар 88 үйірге бөлінген. Бұл үйірлер, яғни жұлдыз топтары, шоқжұлдыздар деп аталады.

Күн аспан күмбезінің бергі жағында қозғалып жүретін сияқты болып көрінеді және жыл ішінде оның көрінетін орындары ауысып отырады. Күннің осы көрінерлік жолында 12 шоқжұлдыз бар. Бұлардың әрқайсысында Күн жуық шамамен айтқанда бір ай болды. Тұсына Күн келген шоқжұлдыз көрінбейді, өйткені ол Күннің тасасында (сырт жағында) қалады. Айталық, Күн маусым айында Босаға шоқжұлдызының тұсына келеді, сондықтан бұл айда Босаға көрінбейді.

Күн жолындағы 12 шоқжұлдызға ежелгі грек ғалымдары хайуандардың аттарын қойған: Тоқты, Торпақ, Егіздер, Шаян, Арыстан, Бикеш, Таразы, Бүйі, Мерген, Ешкімүйіз, Суқұйғыш, Балықтар. Грекше хайуа деген сөз «зоон», одан «зодиак» деген анықтауыш шығады. Сондықтан айтылып отырған 12 шоқжұлдыз зодиак шоқжұлдыздары немесе қысқаша түрде зодиак деп аталған. Ертедегі халықтардың көпшілігі зодиактың әрбір бөлігін бір ай деп есептеп, оларды күнтізбеде пайдаланған.

Зодиак шоқжұлдыздары халықтар арасында былай аталған:

Тоқты – латынша Ариес, грекше Криос, еврейше Тола, сирияша Әміра, арабша әл-Хамал немесе әл-Кәбіш, парсыша Бара, орысша Овен.

Торпақ – латынша Таурис, грекше Таурис, еврейше Шур, сирияша Таура, арабша әл-Сәуір, парсыша Гәу, орысша Телец.

Егіздер – латынша Гемини,

грекше Дидиму, еврейше Тумим, сирияша Тәми, арабша әл-Джауза немесе әт-Тауаман, парсыша Дүпкер, орысша Близнецы.

Шаян – латынша Канцер, грекше Карканос, еврейше Саратон, сирияша Саратан, арабша әл-Саратан, парсыша Қарзаң, орысша Рак.

Арыстан – латынша Лео, грекше Лаон, еврейше Ари, сирияша Ария, арабша әл-Әсет, парсыша Шір, орысша Лев.

Бикеш – латынша Вирго, грекше Арсанас, еврейше Батулу, сирияша Шәбалта немесе Биталта, арабша әл-Әзра немесе әл-Сүнбілә, парсыша Хұша, орысша Дева.

Таразы – латынша Либра, грекше Зугас, еврейше Мозаним, сирияша Масаса, арабша әл-Мизан, парсыша Таразу немесе Таразық, орысша Весы.

Бүйі – латынша Скропиус, грекше Искарбиус, еврейше Акроб, сирияша акраба, арабша әл-Ақырап, парсыша Қаждұм, орысша Скорпион.

Мерген – латынша Загиттариус, грекше Таксавтас, еврейше Кишт, сирияша Кәшта Сәлмарабба,

арабша әл-Қауыс немесе әр-Рами, парсыша Нимәспі, орысша Стрелец.

Ешкімүйіз – латынша Қарикорнус, грекше Агукарус, еврейше Қазы, сирияша Кәзия, арабша әл-Джәди, парсыша Бахи, орысша Козерог.

Суқұйғыш – латынша Аквариус, грекше Идрихус, еврейше Дилу, сирияша Дола, арабша әд-Дәльв, парсыша Дәл, орысша Водолей.

Балықтар – латынша Пишес, грекше Иклиос, еврейше Дуг, сирияша Нуна, арабша әт-Хұт немесе әл-Сәмака, парсыша Махи, орысша Рыбы.

Орта ғасырларда грек ғалымдарын ұстаз тұтқан араб астрономдары зодиактың атауларын араб тіліне аударып, әл-Хамал, әс-Сәуір, әл-Джауза т.с.с. деген. Тәжік, өзбек, қазақ молдалары бұл терминдерді өз тілдеріне сәйкестендіріп пайдаланған. Осыдан амал, сәуір, зауза, саратан, әсет, әзра, мизан, ақырап, қауыс, джедди, дәлу, үт атаулары шыққан. Амал – наурыз, бұл – жыл басы, сәуір т.с.с. Кейде джәди «жәді», «жәтті» деп те айтылады. Бұлардың

мағыналары төмендегідей: Амал – бағлан тоқты. Сәуір – өгізше, бұл өзі гректің «таурис» өгіз деген сөзінен шыққан, Зауза – егіз балалар, Саратан – су шаяны, бұл ескі еврей тіліндегі «саратон», демек, «саратан» арабтың төл сөзі емес. Әсет – арыстан, Әзра – бойжеткен қыз, қазақ, өзбек, тәжік тілдерінде бұл ай көбінесе Сүмбіле делінеді, Мизан – таразы, Ақырап – бүйі, ескі еврейше акроба, Қауыс – садақшы, мерген. Джәди – ешкімүйіз, Дәду – суқұйғыш, құман, бұл сөз еврейдің «дилу» немесе сириялықтардың «дола» сөзінен шыққан болу керек (бұлардың мағыналары да су тұратын ыдыс), Үт – балық, ол кейде «хұт» деп те айтылады. Бұл айларда 30-31 күннен болған, олардың реті мен күн сандарын жұлдызшылар мен есепшілер тағайындап отырған. Жай жылда 365, кібісе жылда 366 күн болған. «Сәуір болмай тәуір болмас», «Қараша – қауыс, кәрі-құртанды тауыс», «Жақсылығына алса – хұт, жаманшылығына алса – жұт», «Жетті айы жебедей жерге тығады», «Үт келді – жұт келді», т.б. осы айларға сәйкес.

Бір айта кететін жай мынау: келтірілген ай аттары арабша болғанымен, айларды арабтар олай атамайды. Арабтар мұхаррам, сафар, рәби т.с.с. дейді. Амал, сәуір т.б. арабша тек астрономиялық терминдер (зодиак үйірлерінің атаулары), ал Қазақстан мен Орта Азияда олар ай аттары. (жалғасы бар)

Жиған-терген
Бегімхан КЕРІМХАНҰЛЫ
М.Әуезов атындағы ЖОББ мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Павлодар қаласы
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Тонькөк ескерткішіне – 1300 жыл

Қазақтың ғана емес, әлем мәдениетінің тасқа таңбаланған аса маңызды құндылықтарының бірі – Тонькөк ескерткішінің 1300 жылдығы UNESCO көлемінде аталып өтеді. Төрткүл дүниеге тарыдай шашылған тұтас түркі халықтарының абызы, Екінші Шығыс Түркі қағанатының іргетасын қалаушылардың бірі, өз заманының озық ойлы данагөйі, Елтеріс және Білге қағандарға кеңесші болған Тонькөк бабамыздың тұлғасы және оның тасқа қашалған жазбасы – маңдайға тұтар маңызды тарихи мұрамыз. Орхон және Енесей өзендері алқабынан табылған қағандар құлпытасына қашалып жазылған көне түркі жазуларының құпиясын даниялық ғалым Вильгельм Томсен 1893 жылы ашса, түркітанушы орыс ғалымы Василий Радлов руна жазуларын оқып, аударған еді. Содан бері өткен ғасырдан астам уақыт бойы бұл жазулар әлем ғалымдарының «ашылмаған аралдай» болып, аңсарын аударып, қызығушылығын тудырып келеді. 2020 жылдың Тонькөк ескерткішінің 1300 жылдығына арналуы – тарихи жәдігерді тани түсуге, таңба сырына, жазу ерекшелігіне жаңа көзқараспен қайта қарауға мүмкіндік берер, жәдігер құпиясына жарық түсірер жаңа бастамаларға жол ашады деп ойлаймыз.

Әл-Фарабидің туғанына – 1150 жыл

Түркі дүниесі ақыл-ойының шамшырағы болған, діни таным мен философияның, аристотелизм мен платонизмнің талағысына таразы болып, әлемнің Екінші ұстазы («мұғалім сәни») атанған Әбу-Насыр әл-Фараби бабамыздың 1150 жылдық (870-2020) мерейтойын мемлекеттік деңгейде атап өту туралы Президент Қ.Тоқаевтың қаулысы қараша айында жарияланып, дайындық жұмыстары басталған. Шығыс әлемінің ғұлама ойшылының философиялық трактаттары әлем философиясының зор табысы саналып, алтын бастаулардың бірі ретінде қарастырылады. Мерейтойды өткеру барысында әл-Фараби бабамызға қатысты шешімі табылмай келе жатқан сан алуан сауалдарға жауап ізделіп, фарабитанудың жаңа дәуірінің есігі ашылар болса – құба-құп.

Абайдың туғанына – 175 жыл

Қазақтың Бас ақыны, қазақ көркем ойы мен өлеңінің реформаторы, жаңа замандағы жазба әдебиеттің жолаушысы Абай Құнанбайұлының туғанына 175 жыл толуына орай ел көлемінде елеулі мәдени шаралар басталып та кетті. Мерей-

тойды жоғары деңгейде мерекелеу туралы Жарлық шығып, жалпыреспубликалық жоспары да бекітілді. Ұлттық идеологиямызға ұстын болып отырған Абай ғақылиясы – жаңа заман ұрпақтарына да жол ашар жарық жұлдыз іспетті. Хакімнің 175 жылдық мерейтойы өтпелі шаралармен емес, өнегелі, өміршең жобалармен есте қалары анық.

Маңғыстау көтерілісіне – 150 жыл

Ұлы даламызда отаршылыққа қарсы сабақтаса жалғасқан, бүгінгі тәуелсіздігіміздің қалыптастыру идеясының бастаулары болып саналатын 300-ден астам азаттық үшін ірілі-ұсақты көтеріліс болған. Осы орайда, аталған көтерілістердің ішінде 1870 жылы патшалық Ресей өкіметінің отарлау саясатына қарсы Маңғыстау өңірінде болған көтерілісті атап көрсету маңызды... Патшалық Ресейдің отарлау саясатына қарсы көтеріліс бүкіл түбекті қамтыған. Оған атсалысқандар саны 10 мың салт атты адамға жеткен деген деректер бар. 1870 жылғы мамырдың аяғында Маңғыстауға Кавказдан Апшерон полкінің бір батальоны, екі атқыштар ротасы, шептік батальонның екі ротасы, Дағыстан полкінің төрт ротасы және Терек казак-орыстарының төрт зеңбірекпен қаруланған 2 жүздігі келіп, аяусыз жанышталды.

Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының құрылғанына – 100 жыл

Алашорда өкіметі таратылғанымен, ұлттық мемлекет туралы сенім шоғы сөнген жоқ. Сол жылы яғни 1920 жылғы 26 тамызда Кеңес өкіметі РКФСР құрамында «Қырғыз (Қазақ) Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасын құру туралы» декрет шығарды. 1920 жылдың 4 қазанында Орынбор қаласында Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасы кеңестерінің съезі болды. Съезде РКФСР құрамындағы ҚазАКСР жарияланды. Осылайша қазақ халқының ұлттық мемлекет ретіндегі шаңырағы қайта көтерілді. Съезд жоғарғы өкімет органдарын – республиканың Орталық Атқару Комитеті мен Халық Комиссарлары Кеңесін сайлады. Қазақ АКСР Орталық Атқару Комитетінің төрағасы болып С.

Мендешев, ҚАКСР Халық Комиссарлары Кеңесінің төрағасы болып В. Радус-Зенькович сайланды. Қазақ Автономиялы Кеңестік Социалистік Республикасының құрылуы ел тарихындағы негізгі оқиғалардың бірі болып табылады.

Ұлы Отан соғысындағы Жеңіске – 75 жыл

Биыл Екінші дүниежүзілік соғыстағы Жеңіске 75 жыл толып отыр. Соғыс жылдары кеңес әскері қатарына 1 миллион 400 мың қазақстандық шақырылды. Оның 601 мыңы туған жерге оралған жоқ. Олар майданда ерлікпен шайқасты. 100 000-нан астам отандасымыз жауынгерлік ерліктері үшін медаль, ордендермен марапатталды. Шамамен 500 қазақстандық Кеңес Одағының батыры атанды. Биыл Қазақстаннан шыққан Кеңес Одағы батырларының арасындағы бірқатар тұлғалардың 100 жылдық мерейтойлары Жеңістің 75 жылдығымен қатар келіп отыр. Олар: Леонид Беда (Екі мәрте Кеңес Одағының батыры), Ағаділ Сухамбаев, Әбу Досмұхамбетов, Жәлел Қизатұлы, Қожабай Жазықов, Нағи Илиясов, Сұлтан Баймағамбетов, Төлеген Тоқтаров. Сондай-ақ майдан шебінде ерлікпен шайқасқан, 1986 жылғы Желтоқсан көтерілісі кезінде тоталитарлық жүйеге қарсы шыққан ақын Жұбан Молдағалиевтің де туғанына 100 жыл толып отыр.

Мемлекеттік егемендік туралы декларацияның қабылданғанына – 30 жыл

Қазақ халқының ғасырлар бойы азаттық көтерілістерінің ақыры елдің осыдан отыз жыл бұрын егемендікке қол жеткізуіне ұласты. Бабалар армандаған тәуелсіздікке бүгінгі ұрпағы куә болды. Ел тәуелсіздігінің алғашқы жылы лебін сездірген, тәуелсіздік туралы Конституциялық заңның қабылдануына негіз болған тарихи құжат – Егемендік туралы декларация. 1990 жылы 25 қазанда бекітілген бұл Декларация бойынша Қазақ КСР-інің мемлекеттік егемендігі жарияланды. Содан бір жыл өте Қазақстан егемен, дербес мемлекет ретінде тарих сахнасына көтерілді. Қазақ тарихында ерекше сәт!

Қазақстан Республикасының Конституциясына – 25 жыл

Егемен еліміздің бүгінгі

мен ертеңіне халықтың сенімін нығайтып, мақсат-мұратымызды айтықандаушы – Ата Заңымыз. 1995 жылдың 30 тамызында жалпыхалықтық референдум негізінде қабылданған ел Конституциясы қазақстандықтардың құқықтың мәртебесін, саяси-экономикалық құрылыстың негіздерін белгілейді. Бүгінде Қазақ елі осы құжаттың негізінде өркендеп, дамып келеді.

Қазақстан халқы Ассамблеясына – 25 жыл

Қазақстан халқы Ассамблеясы – 1995 жылғы 1 наурызда Қазақстанның Тұңғыш Президенті Н.Назарбаевтың Жарлығымен құрылған консультативті-кеңесші орган. Мұндай институтты құру қажеттілігі саяси тұрғыдан, сондай-ақ жаңадан құрылған, тәуелсіз, полиэтносты, поликонфессиялық мемлекеттің тұрақты дамуы тұрғысынан туындаған еді. Аталған бастама мәдениетаралық үнқатысуды нығайтудың жаңа кезеңінің негізін қалап, этносаралық қатынастарды дамыту мәселелерін жоғары деңгейде шешуге мүмкіндік жасайтын әлемдік тәжірибедегі тың бағыт. Осы жылдар ішінде Қазақстан халқы Ассамблеясының институционалдық құрылымы нығайтып, қоғамды ұйыстырушы әлеуеті толысты, ол халық дипломатиясының маңызды құрғамырына айналды.

Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас Ассамблеясы 2020 жылды Халықаралық өсімдіктер денсаулығын қорғау жылы деп жариялады

Бұл шешімге Біріккен Ұлттар Ұйымының Азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымының (FAO) деректері бойынша жыл сайын әлемде зиянкестерге, аурулар мен арамшөптерге байланысты азық-түлік дақылдарының 40% - ға дейін жоғалатыны дәлел болды. Тек өсімдіктер аурулары жаһандық экономикаға шамамен 220 миллиард АҚШ долларына, ал зиянкестер-жәндіктердің инвазивті түрлері – 70 миллиард долларға айналады. Әрине, бұл фактілерді ауыл шаруашылығы саласындағы саясатты анықтайтын жұртшылық пен адамдарға жеткізу қажеттілігі өте маңызды деп танылды.

Дереккөз: egemen.kz

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Қазтуған жырау Сүйінішұлының 600 жылдығы

Қазтуған Сүйінішұлы 1420 жылы қазіргі Астрахан облысы Красный Яр қаласының маңында дүниеге келген. Халық арасында Қарға бойлы Қазтуған атанып кеткен.

Абыл Тарақұлының 200 жылдығы

Қазақ күйшісі 1820 жылы өмірге келген. Бала кезінде еркелетіп Абыл атанып кеткен күйшінің азан шақырып қойған аты – Абылай. Маңғыстау домбырашылық мектебінің негізін салушы.

Жастайынан ән мен күйге жақын болған, Боғда, Қошқар сынды күйшілерді өзіне ұстаз тұтқан. Олардың күйлерін үйреніп қана қоймай, бертін келе өзі де күй шығарып, орындаушылық-күйшілік өнерімен танылған. Абылдың «Абыл», «Ақжелең», «Нарату», «Ақсаққұлан», «Кеңес», «Аранжанның шалқымасы» атты күйлері сақталған.

Дәулеткерей Шығайұлының 200 жылдығы

Қазақ күйшісі, күй өнеріндегі лирикалық бағыттың негізін салушы. 1820 жылы Орал облысының Орда ауданында ауқатты отбасында дүниеге келген. Бала кезінде молдадан оқып, мұсылманша хат таныған. Орысша үйреніп, оқи да, жаза да алатын болған. Дәулеткерей орыс және Еуропа музыкасымен жастайынан танысқан деген жорамал бар. Ол орыстың балалайкасында шебер ойнапты. Сондай-ақ, гитара мен мандолинаны да тарта білген.

Дәулеткерейдің өміріндегі елеулі оқиғаның бірі – күйші Құрманғазымен кездесуі.

Алғашқы шығармаларының бірі Ақбала деген сұлу әрі өнерлі қызға арнаған «Ақжелең» күйі. «Қоңыр», «Желдірме», «Керілме», «Ысқырма», «Қосішек» атты күйлері тұрмыс-тіршіліктегі көріністерді бейнелейді. Орыс музыкасының әсерімен «Ващен-

ко», «Топан», 1871 жылы досы Бабажановтың қазасына арнап «Салық өлген» атты жоқтау күйін шығарды. «Бұлбұл» күйі де осы кезеңде туды.

Күйші 1887 жылы мамырда өмірден озды.

Күдеріқожа Көшекұлының 200 жылдығы

Ақын 1820 жылы Қызылорда облысы Тереңөзек ауданы Шіркейлі ауылында туған. Жастайынан ақындық, әншілігімен аты шыққан. Айтысқа да қатысқан. Оның Ұлбикемен айтысы (шамамен 1840 жыл) қыз бен жігіт айтысының жұмбақ аралас келетін көне түріне жатады. Өз ғұмыр кешкен тұстағы атамекеннен ауа көшкен ел мұңын жырлап айтқан «Қарқаралы, қазылық», қалмақтардың шапқыншылығына арналған «Абылай ханның қалмақты аударғанына айтқаны» атты өлең-толғаулары бар.

Мұхамедхан Сейтқұловтың 150 жылдығы

Мұхамедхан Сейтқұлов 1870 жылы Семей қаласында туған. Белгілі ғалым, абайтанушы Қайым Мұхамедхановтың әкесі. Білімді, алашордашы, ислам уағызшысы болған адам. Қазақ мәдениетінің белгілі қайраткерлерін қалыптастыруда елеулі еңбек сіңірді. Ол көптеген қолжазба мен тарихи өлең-жырларды жинақтаушы және мәдени мұраны сақтаушы. Сейтқұловтың үйінде Абай, Шәкәрім, Мұхтар Әуезов, Әлихан Бөкейханов, Ахмет Байтұрсынов, Мағжан Жұмабаев, Міржақып Дулатов, Жүсіпбек Аймауытов, Сұлтанмахмұт Торайғыров және тағы басқа қайраткерлер болған. Қолы ашық, жомарт Сейтқұлов «Абай» журналын және «Сары Арқа» газетін қаржыландырды. Мұхамедхан Сейтқұлов 1937 жылдың 2 желтоқсанында түнде атылды. Кейін ақталған.

Нығмет Нұрмақовтың 125 жылдығы

Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері. 1895 жылы 25 сәуірде Қарағанды облысында дүниеге келген. Омбы семинариясында оқып жүрген кезінде Сейфуллин, Жұмабаев, Досовтармен бірге «Бірлік» атты мәдени-ағарту ұйымын құрды. Ұйым мүшелері Ресей үкіметінің қазақ даласында жүргізіп отырған отаршылдық саясатына қарсы үгіт-насихат жұмыстарын жүргізумен қатар, Омбы тұрғындарын қазақ халқының мәдениетімен таныстыру мақсатында әр түрлі кештер өткізіп тұрды.

1924-1929 жылдары ҚазАКСР Халкомкеңесінің төрағасы, 1931-1937 жылдары Бүкілресейлік ВЦИК хатшысының орынбасары және ВЦИК президиумы ұлттар бөлімінің меңгерушісі, есеп-ақпарат бөлімінің меңгерушісі сынды аса жоғары қызметтер атқарған.

Мәскеу мұрағатының анықтамасына қарағанда Нұрмақов 1937 жылы 3 маусымда Мәскеудегі пәтерінде тұтқындалып, 27 қыркүйекте 42 жасында атылған. Қоғам қайраткері 1958 жылы тамызда

ақталды.

Сапарғали Бегалиннің 125 жылдығы

Қазақ балалар әдебиетінің негізін қалаушылардың бірі. 1895 жылы 24 қарашада Шығыс Қазақстан облысы, Абай ауданы, Дегелең ауылында өмірге келді. 1915 жылы Семей қаласындағы орыс-қырғыз (қазақ) училищесін бітірген. Дегелең облыстық атқару комитетінің төрағасы, Қарқаралы уездік атқару комитетінің мүшесі, бөлім меңгерушісінің орынбасары, аудандық халық судьясы болды. Қазақ егіншілік халық комиссариатында, Түркібас басқармасында жауапты қызметтер атқарды.

Әбу Досмұхамбетовтің 100 жылдығы

1920 жылы Солтүстік Қазақстан облысы, Уәлиханов ауданы, Үшкөл ауылында туған. Екінші дүниежүзілік соғыста лейтенант, атқыштар ротасының командирі болған. 19 жасында Кеңес әскері қатарына шақырылып, ондағы полк мектебін үздік бітіріп, лейтенант атағын алады. Батырдың ротасы 1943 жылдың күзінде Днепр, Десна, Припять өзендерінен өтіп, сол жердегі ұрыстарға қатысқан. Сол жылдың 5-ші қазанда немістің танкісін жармақшы болып, астына езі бірге түседі.

1943 жылы 16 қазанда Досмұхамбетовке Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

Байғали Досымжановтың 100 жылдығы

Қазақ кеңес опера әншісі, театр режиссері, педагог. 1920 жылы 20 қаңтарда Семейде жұмыскердің отбасында дүниеге келген. 1927 жылы әкесі қайтыс болғаннан кейін, Барнаулдағы балалар үйінің тәрбиесіне алынды. Жеті жылдық мектепті бітірген соң, әншілік өнерге бет бұрды. Осылайша, 1936 жылы Алматыдағы музыка училищесіне оқуға түсті.

1941 жылы Қазақ опера және балет театрының, 1942 жылы ішкі істер жауынгерлерінің, кейін шекарашылар ән-би ансамбльдерінің жеке дауыстағы әншісі болды. 1944 жылдан Қазақ опера және балет театрында Төлеген (Брусиловскийдің «Қыз Жібегінде»), Біржан (Төлебаевтың «Біржан – Сарасында», КСРО Мемлекеттік сыйлығы, 1949), Айдар (Жұбанов пен Хамидидің «Абайында») партияларын орындап, ұлттық опера өнерінің дамуына елеулі үлес қосты.

Жәлел Қизатұлының 100 жылдығы

Кеңес Одағының батыры. 1920 жылы 9 қазанда Солтүстік Қазақстан облысы Есіл ауданы Қарағай ауылында өмірге келген.

1940 жылы ауыл шаруашылығы техникумын бітірген соң, Қызыл Армия қатарына шақырылды. 1942 жылы кіші лейтенанттар курсы бітіріп, 154-гвардиялық артиллерия полкінің взвод командирі болды. Соғыс жылдары жоғары артиллерия мектебін бітіреді. Одесса, Керчь, Сталинградты қорғауға, Украина, Белоруссия, Польшаны фашистерден азат етуге қатысты, Германия жерінде соғысты. 1944 жылы Днепр өзені үшін болған шайқаста

көрсеткен ерлігі үшін аға лейтенант Қизатовқа Кеңес Одағының батыры атағы берілді.

1999 жылы 25 сәуірде 78 жасында Қызылорда қаласында қайтыс болды.

Жұбан Молдағалиевтің 100 жылдығы

Қазақ ақыны 1920 жылы Батыс Қазақстан облысы, Тайпақ ауданы, Жыланды ауылында туған. «Ленин тірі» атты алғашқы өлеңі 1939 жылы «Комсомол ұрпағы» газетінде басылып шықты. 1940 жылы Орал ауыл шаруашылығы техникумын бітіргеннен кейін, 1947 жылға дейін әскер қатарында болды. Ұлы Отан соғысына қатысты. Тұңғыш жинағы «Жеңіс жырлары» деген атпен 1949 жылы басылды. Содан кейінгі жылдары ақынның алпыстан астам кітабы жарық көріп, атағы жалпақ өлемге жайылды. Әсіресе, 1964 жылы «Мен – қазақпын» поэмасын шығаруы әдебиет өлемін дүр сілкіндірді. «Жесір тағдыры», «Қыран дала», «Сел», «Байқоңыр баспалдақтары» сынды поэмалардың авторы.

Төлеген Тоқтаровтың 100 жылдығы

Кеңес Одағының батыры. 1920 жылы 19 желтоқсанда Шығыс Қазақстан облысы Ұлан ауданы Қарақұдық ауылында өмірге келген.

Соғыс қарсаңында Риддер қаласының маңындағы қорғасын зауытында жұмысшы болды. Кеңес әскері қатарына

1941 жылдың желтоқсанында шақырылып, Калинин майданы 3-екпінді армия 8-гвардиялық атқыштар дивизиясы 1075-полкі құрамында Ұлы Отан соғысына қатысқан.

Дивизияның «Отан үшін» газеті ержүрек автоматшының бір тәулік ішінде жаудың 150-ден астам әскері мен офицерін жойғаны туралы жазды. Төлеген жауынгерлерді сан рет жауға бастап шыққан. 1942 жылы 5 ақпанда Т.Нагаткино селосына алдыңғылардың қатарында кіре отырып, жаудың жеті әскерін жойып, екеуін тұтқындады. 1942 жылы 9 ақпанда Бородино селосы үшін болған кескілескен ұрыста рота жауынгерлері жаудың қарсы шабуылынан бас көтермей, дұшпан мен ротаның ара қашықтығы 100 метрге дейін қысқарғанда, Төлеген Тоқтаров қасындағы төрт жауынгермен алға ұмтылып, ротаны шабуылға шақырды. Алдыңғы шепте шеткі үйлерді жаудан азат етіп, бес басқыншының көзін жойған. Оғы таусылғанша жауға тойтарыс беріп, ауыр жараланыпты. Осылайша Тоқтаров 1942 жылдың ақпанында ерлікпен қаза тапты.

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Областной дистанционный лагерь «Camptime»

Все лето 2020 года для учащихся области работал дистанционный лагерь «Camptime», организованный методистами Дворца школьников им.М.М.Катаева. Активно включились в сотрудничество педагоги регионального учебно-практического центра физической культуры, Детских художественных школ, ОДК «Кайнар», г. Экибастуза, ДТШ г. Павлодара, Детского экотехноцентра «Аксу», Детско-юношеского центра экологии и туризма.

В лагере действовали семь тематических школ, каждая имела в социальных сетях свой хештег, под которым участники выставляли свои фото и видео материалы. В онлайн - режиме проводились

занятия по интересам, тренинги, праздники, часы общения, экскурсии, выставки, творческие встречи, концерты, конкурсы, викторины, соревнования, интеллектуальные и спортивные игры, челленджи, акции.

В школе творчества «WOW-шоу» прошел фестиваль творческих мероприятий, в который вошло увлекательное путешествие «Герои казахстанских сказочных персонажей», «Летний карнавал» на лучший авторский, театрализованный костюм, игровые занятия «Пусть детство звонкое смеется» и семейный онлайн «Каракебабл».

В техно-школе «Техно-LAB» организован курс программиро-

вания «Интерактивные анимации и мини игры», познавательные занятия «Удивительная астрономия», в творческой мастерской «Техно-BOOM» - моделирование автобусов, кораблей.

Интересные занятия в hand - made лаборатории «Мир творческих идей» и школе юного художника «ArtMagig» проходили в школе юного художника «Арт-Пикассо».

Утренняя зарядка и упражнения дыхательной гимнастики регулярно проходили в школе сохранения здоровья Sportland «Са-лауат».

Несколько турниров по настольным играм были организованы в школе интеллектуальной игры «Smartperson».

Много интересных фото и видео материалов выставили участники экологической школы «Зеленые технологии» в рубрике полезных лайфхаков «ЭКОlife» и «Трекерэкопривычек».

ЕДЮО «Жас Улан» по Павлодарской области в школе юного лидера «Sociability» провел челлендж «В мире интересных профессий», фотоконкурс среди жаскырановцев «Мой любимый питомец», цикл онлайн-встреч «Dreamteam».

В дистанционном лагере «Camptime» приняли участие 16819 учащихся области, количество просмотров фото и видео материалов в социальных сетях составило 18013.

Летний отдых без границ!

Лето – самая желанная пора для детей. Чтобы разразившаяся пандемия не омрачила летний отдых детям, коллектив Береговой СОШ провел летний лагерь в онлайн режиме.

Первый тематический блок «Моя Родина- Казахстан» был приурочен к празднованию Международного дня защиты детей, а также изучению сакральных мест Казахстана. В ходе недели учащиеся рассказывали стихи о родном крае, пели песни и рисовали.

Во втором блоке «Летнее путешествие» ребята рассказывали о достопримечательностях родного края. Учитель математики Подгайная А.Д. провела виртуальный проект «Улицы родного села». Активное участие приняли Герлиц Татьяна, Ирза Ольга, Опарина Регина, Жантиминова Жанна.

«Семья – золотая колыбель» - лозунг третьей недели. Психолог школы Нагайкина Л.В. провела

фото-проект «Один день нашей семьи». Старшая вожатая Молодая В.К. дала старт акции «Отцы-молодцы». Активное участие приняли ученицы Даукенова Аружан и Жантиминова Жанна.

В четвертом тематическом блоке «Береги природу» старшей вожатой Молодой В.К. проводилась акция «Трудовой десант». Ребята показывали на фото или видео, как они выполняют домашние обязанности. В этой акции активными были Гергерт Кира, Жантиминова Жанна, Шаньгин Максим, Даукенова Аружан, Гер-

герт Виолетта, Манарбек Анель, Тулеков Хаким, Кауц Доминик. В рамках этой недели учителем русского языка и литературы Куланбаевой А.Б. проведен онлайн – конкурс поделок из различных материалов «Умелые ручки». В этом конкурсе показали свое творчество Жантиминов Эльдар, Байльдинова Айжан, Жантиминова Жанна.

Пятая неделя прошла под лозунгом «История столицы – история страны». Учитель географии Алибаева Б.А. на школьной странице в социальных сетях рассказала о становлении нашей столицы.

Шестой тематический блок «Дорогой добра» включал проведение онлайн конкурса рисунков «Азбука доброты» и летние онлайн чтения «Волшебная сила

доброты».

В седьмой неделе «Мы за здоровый образ жизни» учащиеся принимали участие с особым усердием! Учителя физической культуры пригласили детей в онлайн лагерь интеллектуальных игр. Был запущен челлендж «За руку со спортом!». Проявили активность учащиеся Конев Илья, Босикова Анастасия, Гирич Олеся, Мельников Артем, Самарбек Адиль, Жантиминова Жанна, Самарбек Фатима.

В рамках недели «Мир талантов – таланты без границ» учителя начальных классов организовали конкурс «Художественное слово». Лучшими стали Гайбель Евгений, Гайбель Владимир, Кауц Доминик, Даукенова Аружан, Борисова Анастасия.

Марал Жантиминова,
Зам. директора по ВР
Береговой СОШ
Район Теренкол

Лето с пользой!

Лето - это особенная пора для каждого школьника. С каким нетерпением все ребята ждут эти счастливые дни. И вот наступает долгожданное время каникул. Лето - время свободного общения детей.

Это лето для учащихся выдалось особенным, но не менее интересным и познавательным. С 15 по 27 июня в Мичуринской школе был организован дистанционный языковой лагерь по английскому языку, где ребята могли подтянуть, углубить свои знания или просто весело и с пользой продолжить изучение английского языка в неформальной обстановке. Главная цель дистанционного

лагеря - организация летних каникул с максимальной пользой для дела.

Учителем А.Ниязовой была создана группа в WhatsApp, где все желающие ребята могли про-

сматривать интересную информацию, смотреть мультфильмы, фильмы, играть друг с другом в онлайн игры на английском языке, открывать интересные сайты для улучшения своего словарного запаса, проговаривать скороговорки, отгадывать загадки, петь английские песни. Также на протяжении двух недель в социальной сети Instagram на школьной страничке @mischurin_school публиковался интересный материал про страны изучаемого языка, песни о лете, лучшие программы и сайты для изучения английского языка и еще много чего интересного и полезного, как для детей, так и для родителей. Своими до-

стижениями в изучении английского языка ребята делились в группе WhatsApp, снимали видео, отправляли аудио сообщения учителю и получали обратную связь.

Лето - пора поистине золотая. Ведь от того, как учащиеся отдохнут, какую психологическую разгрузку получат, какие положительные эмоции приобретут, чем обогатятся, какой настрой получат на предстоящий учебный год, зависит их дальнейшая успешность. С уверенностью можно сказать, что учащиеся Мичуринской школы умеют отдыхать с пользой!

А. Ниязова,
учитель английского языка
Мичуринской СОШ

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Говорю о войне, хоть и знаю о ней понаслышке

Я не видела войны воочию. И даже дедушек, как у моих одноклассников, у меня не было. А почему? Война отняла жизни моих дедушек, когда они были совсем молодыми. О войне я читала в учебнике истории и книжках, смотрела фильмы. Особенно мне нравились документальные фильмы, где в бой шли десятки и сотни наших солдат и офицеров. В идущих солдатах долго искала лицо своего деда Варава Петра Аникеевича. Я знала из рассказов односельчанина, ветерана войны Головченко Андрея Климовича, что мой дедушка был пехотинцем и служил хорошо. В бою был тяжело ранен в руку и попал в госпиталь. После этого фронтовые пути-дороги земляков разошлись. А бабушка получила маленький треугольник, в котором говорилось о гибели мужа. Так в одночасье бабушка стала вдовой и посвятила свою долгую жизнь, длиной в восемьдесят шесть лет, осиротевшим детям, а в будущем – и внукам.

Дома я часто слышала рассказы бабушек и отца. Так, бабушка – балкарка вместе с мужем и пятью детьми была депортирована из Северного Кавказа в Казахстан. «За что?» – спрашивала я. Оказывается: в марте 1944 года фашисты жили в доме дедушки в селе Нижний Чегем, а семья бабушки – в сарае. Фашисты, видимо, пони-

мали, что война заканчивается, и не трогали мирных жителей. Вскоре жителей срочно собрали, дали время на сборы и ... стук колес поезда. Прощайте, родные места, дома, сады. Здравствуй, новая жизнь, за тысячи километров от исторической Родины! «Ах, война, что ж ты сделала, подлая?!» Так, семья дедушки балкарца и тысяч других жителей Северного Кавказа оказалась в далеком Казахстане. Станция Павлодар. Полноводная река Иртыш. Она дарит людям не только воду, но и рыбу. По рассказам бабушки, рыбы было много. Приносили воду, а в ней плавала рыба. А потом были переезды в дальние аулы. Местные жители, гостеприимные, хлебосольные, чем могли, тем и помогали, делили кров и скромную еду.

Муж бабушки – украинки кровью своей, жизнью своей молодой заплатил за долгожданную Победу! К сожалению, его фамилии нет даже на обелиске в центре села. А вот три (!!!) брата оказались счастливее деда: их имена высечены на памятнике, вписаны в «Книгу памяти».

У моего отца и его братьев не было детства, его отняла война, а взамен «подарила» голод, холод, нужду, удары объездчика кнутом по худенькой детской спинке за собранные пшеничные колоски. «Сколько будет в мешочке килограммов колосков, столько лет тюрьмы получишь, если поймает объездчик», – говорил отец. А еще он видел смерть голодных младших братьев в сложные военные годы. Война и военные действия не дошли до нашего района, до маленьких сел Амангельды, Дорожинка, Херсонка, Петраковка, Павловка, но оставила след в каждом доме, в каждой семье. Зато помнят старожилы маленькую черную машину, которая приезжала в село глубокой ночью. Из-за доноса, письма забирали человека – никто не знал, почему. Но больше никто и никогда не видел земляка.

В нашей семье хранятся воинские награды дедушки моих детей – Креста Николая Федоровича. Младший сын Виталий в память о дедушке – ветеране войны взял себе фамилию деда. А еще хранится кружка, обычная алюминиевая солдатская кружка. Ее привез с войны прадед моих детей – Петлин Федор Яковлевич. В далеком 1944 году во время боя снаряд разорвался недалеко от солдата, буквально в метре от него. А бои шли на территории Польши, неда-

леко от Варшавы. Тяжело раненого Федора Яковлевича доставили в военный госпиталь, где он долго находился на лечении. Пока боец лечился в госпитале, война закончилась. «Я бы и до Берлина дошел, если бы не ранение. Вот эта кружка и две ложки – память о госпитале». Глядя на старую кружку, думаю: «Счастливого человека: ушел на фронт, прошел путь от Нижнего Новгорода до Варшавы, был ранен, но вернулся же с войны. Вернулся. Прожил девяносто один год».

Рядом с нами в одном доме жил участник войны – отец мужа, дедушка моих детей Крест Николай Федорович. Я ни разу не слышала от него ни слова о войне. И когда в Бобровской средней школе мне, как молодому специалисту, дали задание собрать воспоминания ветерана о Великой Отечественной войне, он сказал: «Я – солдат, и выполнял свой долг». И больше – ни слова.

За 75 лет Победы в Великой Отечественной войне написаны и прочитаны книги, созданы и просмотрены фильмы о войне. И на уроках своим ученикам я говорю о войне, хоть и знаю о ней понаслышке.

**Варава Р.П.,
учитель русского языка и
литературы
Павловская СОШ
Успенский район**

Рекомендации психолога для родителей на лето

1. Летние каникулы – это лучшее время для того, чтобы, наконец, дать ребенку то, что Вы давно собирались, но не успели в течение учебного года.
2. Из широкого спектра возможностей выберите те виды летнего отдыха, развлечений, занятий, которые устроят Вашего ребенка и Вас.
3. Учитывайте склонность детей к активным видам отдыха.
4. Используйте каникулы для того, чтобы Ваш ребенок приобрел полезные житейские навыки (благоустройство жилья и другие занятия).

5. Совместная деятельность родителей и взрослеющих детей во время летнего отдыха может и должна стать прекрасной школой общения и взаимопонимания.
6. Лето дает Вам возможность оценить возрастной уровень возможностей Вашего ребенка, преодолеть старые стереотипы детско-родительских отношений, оценить ребенка как возможного или уже состоявшегося помощника.
7. Успешность работы в видах деятельности, не связанных с учебной, может стать важнейшим средством профилактики неуве-

8. Каникулы – время чувств. Чувства – это очень серьезно. Бурное и кратковременное увлечение может восприниматься как большое серьезное чувство на всю оставшуюся жизнь. Родители вряд ли смогут уберечь «взрослого» ребенка от ошибок, но они в состоянии сделать ребенка сильнее, поддержав его. Негодовать, печалиться – значит «нормально» пережить разочарование. Важно поддержать ребенка, проявив сочувствие.
9. Позволяйте ребенку чувство-

10. Друг вашего ребенка – отличная возможность увидеть, какие его потребности не реализуются в общении с Вами. Какими бы странными и экзотическими они Вам ни казались, они ему зачем-то нужны, поэтому не стоит их резко критиковать. Эффект может быть обратным.

Тропа здоровья

Одним из средств создания максимально благоприятных условий для укрепления здоровья и гармоничного физического развития каждого ребенка становятся здоровьесберегающие технологии, без которых немислим педагогический процесс современного детского сада. В нашем учреждении педагогом Шишловой Юлией Валерьевной была создана

«дорожка здоровья». Главный смысл хождения босиком заключается в раздражении кожи стоп в ответ на снижение температуры. На стопе находится большое количество рецепторов, которые реагируют на температурные перепады. При постоянном ношении обуви ноги привыкают к особому микроклимату. Стоит этот микроклимат нарушить, как организм может среагировать заболеванием. Именно это было использовано в идее педагога, сделать тропу здоровья на участке детского сада.

Дети с удовольствием ходят по «тропе здоровья». Ведь это так здорово, занимательно и полезно.
**Шишлова Ю.В.,
воспитатель ясли-сад №86
г.Павлодар**

Поможем детям вместе!

Несмотря на тяжелую ситуацию на фоне распространения коронавирусной инфекции, находятся добрые люди, которые активно занимаются благотворительностью. Общая беда продемонстрировала, что люди готовы брать на себя ответственность и помогать нуждающимся людям бороться с болезнью и ее последствиями.

Главой государства была инициирована общереспубликанская акция «Біз біргеміз!» в целях оказания помощи нуждающимся из

социально-уязвимых категорий. Филиалом партии «Нур Отан» района Тереңкөл совместно с Общественным фондом «Сергей Меркулов» проводится большая работа по оказанию благотворительной помощи. Коллектив Береговой СОШ также стал участником этой акции. Полученная помощь в виде одежды и обуви очень актуальна в связи с приближением учебного года.

**Жантимирова М.Ж.,
зам.директора по ВР
Береговой СОШ
район Тереңкөл**

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Астрономия – важная часть становления мировоззрения детей. При изучении астрономии учащиеся получают целостное и истинное представление о мире, Вселенной, звездах, Солнце, могут сами делать открытия, заниматься научными исследованиями.

Пять лет ребята астрономического клуба «Антарес» Павлодарского Дворца школьников им.М.М.Катаева занимаются исследовательской деятельностью в области астрономии и космонавтики в астрономической лаборатории с мультимедийным оборудованием, обсерватории и полнокупольном цифровом планетарии. Для практических наблюдений есть смотровая площадка, обсерватория оборудована 3 планетарными, 2 солнечными телескопами. На открытии обсерватории присутствовал 545-й космонавт мира Айдын Аимбетов.

Традиционно осенью работа в астроклубе начинается с изучения наблюдательной астрономии. Воспитанники астроклуба «Антарес» совместно с руководителем клуба Г.Баубековой и заведующим обсерваторией В.Радченко выезжают за пределы города с целью астрономических наблюдений. Уникальное оборудование нашей обсерватории позволило подробно зафиксировать редкое астрономическое явление – голубое кровавое суперлуние.

А еще посещение клуба - это экспедиции в интересные места Казахстана. В 2019 году руководитель астроклуба «Антарес» Гульнар Баубекова и воспитанники Алексей Беличенко и Амир Каратай стали участниками экспедиции по исследованию мете-

оритного кратера космического происхождения Жаманшин, расположенного в Иргизском районе Актюбинской области. Возраст кратера около 1 млн. лет. Кратер вошел в число уникальных сакральных объектов нашей страны. В научно-исследовательской экспедиции участвовали известные ученые в области геологии, астрономии Казахстана и России. Ребята собрали материал для научной работы, которая затем была представлена на областной конференции.

Ежегодно воспитанники астроклуба «Антарес» принимают участие в работе Сибирского астрономического форума «Сибастро». Получали награды в творческом конкурсе «Астрономический кроссворд». В 2019 году на Сибастро проводился конкурс на лучшую астропередачу «Лики Луны». Авторами лучших астроснимков были признаны наши воспитанники Беличенко Алексей и Сагындык Асанали.

Призовые места получали воспитанники клуба на Республиканском конкурсе инновационных идей «Первый шаг к великому изобретению». В сентябре 2019 года в областном туре номинации «Проекты в области космонавтики и аэрокосмической техники» 1 место занял Беличенко Алексей.

Результативно приняли участие в конкурсе научных проектов среди 7-10 классов в городе Алматы в обсерватории центра «Бэбек».

Юные учёные астроклуба «Антарес» областного Дворца школьников приняли участие в традиционной Международной научной

конференции «Сатпаевские чтения».

На IT-форуме «Международные информационные технологии в бизнесе» воспитанники астроклуба «Антарес» Каратай Амир и Еренгаип Кобланды с большим успехом представили проекты: «Мини-ферма для разведения осетровых» и «Круговой аэропорт инновационного типа».

Научными работами воспитанников астроклуба «Антарес» Алексея Беличенко и Кобланды Еренгаипа заинтересовались сотрудники Московского авиационного института и представитель компании Microsoft на Международной молодежной научной конференции «Гагаринские чтения» в г. Москве.

Проект Кобланды «Моделирование астрономических процессов» представляет из себя динамичное приложение, для разработки которого потребовались технологии в области web.

Работа Алексея Беличенко «Линейный ускоритель масс» заняла 1 место в секции «Ракетно-космическая перспектива». Алексей спроектировал ускоритель, который не загрязняет окружающую среду, имеет массу преимуществ перед обычными космодромами.

Юные астрономы побывали в Центре подготовки космонавтов, в «Звёздном городке». Этот объект является закрытым и режимным, но у воспитанников «Антареса» появилась возможность побывать там, так как они являются лауреатами Международных конкурсов.

Всегда результативно участвуют воспитанники клуба «Антарес» в олимпиаде «Малая Медведица» в г.Новосибирске. Все наши конкурсанты были отмечены дипломами и заняли 1 место в командном зачёте конкурса исследовательских работ. Проект павлодарских ребят «Передвижной космический аппарат для планет земного типа» занял 1

место. Его защитили участники команды Еренгаип Кобланды и Алексей Беличенко.

Воспитанники астроклуба «Антарес» стали лауреатами 37-ой Открытой научно-практической конференции Новосибирского научного общества учащихся «Сибирь». В г. Казани на IV Международной школе-конференции «Spacescience» ребята достойно выступили, заняв призовые места.

Профорентация - важное направление в работе нашего клуба. Ребята часто встречаются с представителями профессий авиации и космоса. Третий год астроклуб «Антарес» сотрудничает с Мо-

сковским авиационным институтом. В 2019 году была проведена встреча воспитанников со студентом МАИ Ерболом Айдархан, который сейчас учится на 4 курсе в г.Байконуре в филиале «Восход» Московского авиационного института по специальности «Испытание летных аппаратов». Ребятам интересно было узнать о специальностях МАИ, о том, что одним из выпускников этого института был казахстанский космонавт Токтар Аубакиров.

На Международном форуме «Дни космоса в Казахстане: Байконур – колыбель мировой космонавтики» Гульнар Баубекова поделилась опытом работы по космической профориентационной деятельности школьников.

Не все выпускники клуба станут астрономами-учеными, но большинство из них остаются астрономами-любителями, верными своему хобби на всю жизнь.

Татьяна Суворова,
методист
Дворца школьников
им.М.М.Катаева

Познакомьтесь с юными художниками Константиновской СОШ

Горячкин Доминик
1 класс Константиновская СОШ

Хасанова Аида,
1 класс Константиновская СОШ

Губарь Максим, 1 класс Константиновская СОШ

Бабин Эдуард,
1 класс Константиновская СОШ

№13-14

(320-321)

от 31 июля
2020 года

Жил был Вася. Вася очень любил путешествовать. И однажды он решил не просто поехать в какой-нибудь городок, а отправиться в настоящее кругосветное путешествие! Парень собрал свои вещи и пошёл на встречу к своей мечте! Когда он поднялся на борт самолета, то увидел какое-то маленькое создание, но решил не обращать на это внимание... подумал, что ему привиделось. Но, некоторое время спустя, Вася увидел маленькое красное существо прямо перед собой! Путешественник немного оторопел, но не стал поднимать панику, так как знал, что к хорошему это не приведёт. Он решил просто сесть и спокойно добраться до своей первой остановки. Прошло 8 часов, и наш друг доехал.

-Ух! а вот и Андорра-ла-Велья. Самая высокая столица Европы! Давно хотел здесь побывать. Вася, наш любезный друг, решил отправиться посмотреть все достопримечательности данной столицы. Путешественник забрался на одну из гор, взял фотоаппарат и только собрался сфотографировать местность, как вдруг передним появляется то самое, красное маленькое чудовище. Вася стоял в ступоре ещё несколько секунд, а потом очнулся и стал медленно отходить назад. Зверёк последовал за ним. Тогда молодой человек решил наладить контакт с ним. Он достал из своей сумки яблоко и неуверенно протянул руку вперед. Ничего не произошло. Странное существо прищурилось и осталось стоять на месте. Василий попробовал дать ему бутерброд с ветчиной и ему это удалось. Зверёк отложил хлеб и с удовольствием стал жевать

мясо. Затем Вася дал ему ещё немного ветчины из бутерброда, и зверёк вдруг взлетел и приземлился ему на плечо. «Это неизвестное создание похоже на меня в детстве,- подумал парень. – Когда я узнавал, что мне не надо в школу, я тоже взлетал от радости и ложился в постель как можно скорей, чтобы посмотреть свой сон». Вася улыбнулся своим воспоминаниям и, осторожно скосив взгляд, стал рассматривать своего неожиданного гостя. Вася дал ему имя – «Мистер Неизвестный». Они быстро подружились. Путешественнику нужно было отправиться в другой город. Он хотел взять Мистера с собой. Спросив у зверька и получив положительный ответ, он запихал Неизвестного в сумку и отправился в аэропорт. Пролетел был недолгим, вскоре они приземлились в красивой, теплой стране на берегу океана. Гуляя по вечернему городу, Вася с новым другом в рюкзаке, изучал название улиц. Вдруг он услышал, что кто-то назвал его имя. Это был Мистер неизвестный, кроме него ведь и некому было. Но разве он умеет разговаривать?? Вася вернулся в гостиницу и открыл рюкзак. Мистер Неизвестный выглянул из сумки и сказал: «Привет». Молодой человек был немного ошарашен, но потом Мистер рассказал, что его зовут Прайс, и он прибыл с планеты Гогор, чтобы защитить наш мир от инопланетных захватчиков, которые хотят уничтожить его. Вася отказывался верить в происходящее. Но ему пришлось, и он согласился помочь. Вдруг, откуда ни возьмись, перед ними появляется космический корабль. Врядли Вася после этого

когда-нибудь придёт в себя. Вместе друзья поднялись на борт корабля. По дороге Прайс объяснил путешественнику, что ему необходимо уничтожить ядро захватчиков и свергнуть тёмную королеву, которую зовут Миникотик. Прайс дал ему кнопку, которая создаёт временный, невидимый щит. Также Прайс дал Васе космические деньги – Гравикоины.

Как добраться до места под названием Данпич, где расположились разбойники, знали только два обитателя этой планеты, и Вася с Прайсом отправились к ним. Работали они в местном игровом клубе. Одного звали Диппер, а другого Мэйбл. За тарелкой вкусного супа и стаканом чая, ребята рассказали, как добраться до Данпич и даже предложили свою помощь. Как оказалось, ядро находится под замком в личном хранилище высочества тёмной королевы. Все четверо снарядились и отправились в путь. Когда они были уже не далеко от пункта назначения, Мэйбл произнесла

какое-то заклинание и все они, в том числе и корабль стали невидимые! Звезда в шоке! Конечно же они и друг друга не видели, как и самих себя. Все старались держаться недалеко и прошли через портал, который их переместил в центр Дампича, как раз около замка. Благодаря временной защите, они смогли незаметно проскользнуть мимо охраны и добраться до хранилища. Временная защита закончила свое действие, и они бросились в бой. Когда стражники были ликвидированы, спасатели оказались перед воротами. Личный охранник тёмной королевы Диномайк со своими воинами, и сама Миникотик ждали их за воротами, и они не собирались сдаваться без боя. «Они будут защищать ядро до последнего, - вздохнул Прайс. – Удачи, ребята!» С этими словами четверо храбрецов ворвались внутрь...

Это была долгая и отчаянная битва. В какой-то момент ребятам показалось, что они не справятся, уже просто не было сил, но Прайс увидев отчаяние в глазах друзей, взвился в небо и вдруг раздался громкий взрыв и яркий свет на время ослепил всех неприятелей. Этого времени хватило, чтобы обезоружить и арестовать врагов. Ядро было уничтожено. Вася, Прайс, Диппер и Мэйбл победили! Мир был спасен! Вот что значит дружба и доверие! Все они вернулись каждый к себе домой, но не забывали друг друга. А Прайс часто стал навещать Васю в гости, потому что только у Васи дома была самая вкусная колбаса в бутерброде!

Алимов Руслан, 5 «А» класс
Школа №13 г. Павлодар

Представляем творчество юных поэтов школы – гимназии №7 г. Экибастуз

Мой щенок

В нашем доме, как то вдруг
Появился новый друг.
Ушки, лапки, милый хвостик.
Небольшой пока и ростик.
Просто чудо - глазки эти,
А зовут собачку Бетти.

Возная Мария, 3 Б класс

***

Летние каникулы
Каникулы, каникулы
Весёлая пора!
Каникулы, каникулы.
Всем отдыхать пора!
Ведь летние каникулы
Солнце и жара.
Купается, плещается
Довольна детвора.

Сэйкен Камила, 3 Б класс

Хомячок

Мой любимый хомячок
Полосатенький бочок.
Будем мы с тобой играть.
Книжки добрые читать.
По утрам встаем мы вместе,

Не сидим с тобой на месте.
Мой любимый хомячок -
Симпатичный толстячок.

Варава Полина, 3Б класс

Карантин

А у нас карантин.
Снова дома я один.
Чтобы долго не скучать,
Можно книжку прочитать.
Можно просто пометать
Море, пляж нарисовать.
Только я хочу быстрее
Встретить всех своих друзей.

Масликов Максим, 3Б класс

Мурка

Живёт в моей квартире кошка.
Покушать любит и поспать,
Вот только полная немножко,
Вот бы её вам показать!
Проснется утром, поиграет,
Охотясь, мимо прокрадётся,
Её ждёт завтрак- Мурка знает.
Как хорошо котам живётся!

Терехова Анна, 3 Б кл

Красота родной страны!

Каникулы, счастливая пора!
Футбол, шашлык, в компью-
тере игра!

Походы, отдых, пляж, вода,
А главное страны родной
краса!

Был в Алматы я этим летом,
Хочу вам рассказать об этом!
Об этом крае необыкновен-
ном,
С природой просто обалден-
ной!

Там горы, снежные вершины,
Как исполины возвышаются,
Их мощь, их первозданность,
В душе благоговеньем отража-
ются!

Реки Талгарки яростный поток,
Даёт понять всю мощь приро-
ды!

Всю красоту и силу, энергии
глоток,
Который нам несут реки той
воды!

А как огромен Бартогай!
Там воды ярче бирюзы.

Там на плотине ты торгай,
С горами рядом как асык!
Чарына сказочный каньон,
Где скалы ветром обнаженные!
И горной речки бурный ход,
И ясневой рощи заросли
огромные!

Как же красив наш Казахстан!
Смотрю вокруг глазами восхи-
щенными!

Горжусь, что это Родина моя!
И что такая вот она - разносто-
ронняя!

Мухитов Эльдар, 8 класс

Сон

Жил - был парень по имени Миша. Он был очень творческий, любил рисовать, иногда рисовал очень красивые пейзажи. Однажды он рисовал на земле и не заметил как к нему подошла его мачеха, которая стала бить его плетью, обвиняя в том, что он не сделал работу по дому. Очень много слез текло по его щекам. Внезапно они с мачехой увидели

синий цвет, растущий из земли. От испуга они забежали домой и стали наблюдать за всем происходящим в окно.

В окне они видели, как растёт что-то огромное, напоминающее зверя. Через какое-то время они увидели как выросло дерево. Не обычное дерево выросло, а синее. Да, синее дерево! Парень со своей мачехой вышли на улицу и

были шокированы тем, что на дереве плоды синего цвета. Недолго думая, мачеха откусила плод! Миша ненадолго застыл на месте, но вдруг услышал за спиной, что мачеха назвала его сыном и позвала спать. Это был для него шок, ибо мачеха никогда не называла его сыном. Конечно, ему было очень приятно, но с другой стороны это очень странно. Ма-

чеха стала очень доброй по отношению к нему. Миша радовался, когда мачеха давала ему еду, делала всю работу за него. И вдруг, проснувшись в холодном поту, парень понял, что это был всего лишь сон.

Албакова Райяна, 7 класс
Ямышевская средняя школа
района Аққулы

№№13-14

(320-321)

от 31 июля
2020 года

Современные дети и так проводят за компьютером много времени, теперь же, когда все занятия проходят в дистанционном режиме, гаджеты и смартфоны приобрели легальный статус. Влияет ли это на здоровье ребенка? Безусловно. Как организовать работу школьника, чтобы снизить риски?

Физические упражнения

Перерывы во время занятий не должны проходить в интернете. Важно делать простые физические упражнения. Это могут быть приседания, наклоны, прыжки.

Это важно для того, чтобы в теле не возникало боли из-за того, что мышцы затекли.

В начальных классах учителя проводят физминутки, во время которых дети разминают кисти. Введите такую традицию. Сжимание и разжимание пальцев, вращение кистями или культовые «Мы писали, мы писали, наши пальчики устали...» – выбирать вам.

Положение тела

Выбор удобного стула – первоочередная задача родителя. Сейчас ребенку придется проводить за компьютерным столом гораздо больше времени, а это значит, что его осанка должна быть безупречной. Еще одна важная деталь – положение рук: край стола не

должен давить на предплечье или запястья.

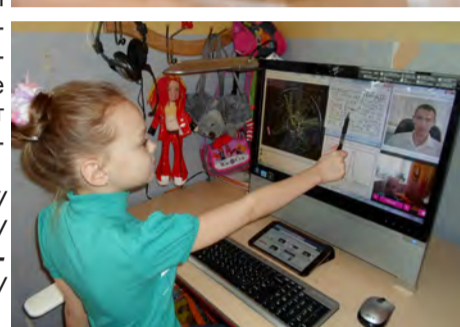
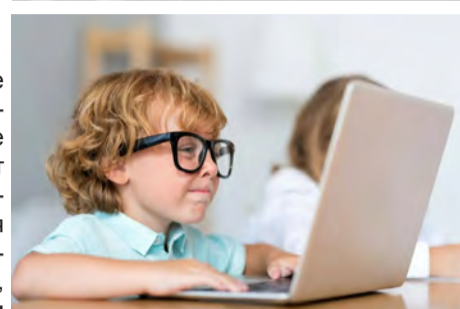
Регуляция монитора

Расстояние от глаз до монитора должно составлять не меньше 50-60 см. Также важно минимизировать дополнительные риски для зрения: монитор не должен отсвечивать, в противном случае он создает дополнительную нагрузку на глаза.

Гимнастика для глаз

Как известно, зрение при работе за компьютером страдает больше всего. Врачи советуют каждые 20-30 минут проводить разминку для глаз: открывать и закрывать с разной скоростью, совершать вращения или хотя бы просто переводить взгляд на различные предметы, стоящие на расстоянии. Это поможет уменьшить нагрузку и снизить усталость.

Источник: <https://meitanglobal.com/blog/distantionnoe-obuchenie-i-zdorove-shkolnika/>

Пять упражнений для сохранения зрения при работе за компьютером

1. Летние каникулы – это лучшее время для того, чтобы, наконец, дать ребенку то, что Вы давно собирались, но не успели в течение учебного года.

2. Из широкого спектра возможностей выберите те виды летнего отдыха, развлечений, занятий, которые устроят Вашего ребенка и Вас.

3. Учитывайте склонность детей к активным видам отдыха.

4. Используйте каникулы для того, чтобы Ваш ребенок приобрел полезные житейские навыки (благоустройство жилья и другие занятия).

5. Совместная деятельность родителей и взрослеющих детей во время летнего отдыха может и

должна стать прекрасной школой общения и взаимопонимания.

6. Лето дает Вам возможность оценить возрастной уровень возможностей Вашего ребенка, преодолеть старые стереотипы детско-родительских отношений, оценить ребенка как возможного

или уже состоявшегося помощника.

7. Успешность работы в видах деятельности, не связанных с учебной, может стать важнейшим средством профилактики неуверенности, тревожности, заниженной самооценки.

8. Каникулы – время чувств. Чувства – это очень серьезно. Бурное и кратковременное увлечение может восприниматься как большое серьезное чувство на всю оставшуюся жизнь. Родители вряд ли смогут уберечь «взрослого» ребенка от ошибок, но они в состоянии сделать ребенка сильнее, поддержав его. Негодовать, печалиться – значит «нормально» пережить разочарование. Важно

поддержать ребенка, проявив сочувствие.

9. Позвольте ребенку чувствовать себя взрослым и самостоятельным. Самостоятельное принятие решений и ответственность за него – неотъемлемая часть взрослости.

Позвольте делать ребенку ошибки. Ни один человек не стал взрослым, не ошибаясь.

10. Друг вашего ребенка – отличная возможность увидеть, какие его потребности не реализуются в общении с Вами. Какими бы странными и экзотическими они Вам ни казались, они ему зачем-то нужны, поэтому не стоит их резко критиковать. Эффект может быть обратным.

Комплекс зарядки во время занятий, сидя за столом

1. И.п. сидя за столом, выпрямить спину, руки от локтя положить на стол, ладони вниз. 1-2 наклонить голову вперед, 3-4 назад. Темп медленный, 3-4 раза. И.п. то же - наклоны вправо, влево. Темп медленный 3-4 раза.

2. И.п. то же. На счёт 1-4 выполнить круговое движение головой, чередуя вправо и влево. Темп медленный по 3-4 раза в каждую сторону.

3. И.п. сидя, руки опущены вниз - 4 круговых движений плечами вперед, 4 назад. 3-4 раза.

4. И.п. то же. Соединить лопатки, отвести голову назад, медлен-

но сосчитать до 5, вдохнуть, опустить голову и лопатки - медленно выдохнуть. 3-4 раза.

5. И.п. сидя, руки в замок за головой, выпрямить спину, соединить лопатки.

Повороты корпусом влево, вправо по 3-4 раза в каждую сто-

рону.

6. Сидя, руки положить на колени, выпрямить спину. Сделать вдох и задержать дыхание, сосчитав до 5 (втянуть в себя живот), медленно выдохнуть. 3-4 раза.

7. Сидя, руки на столе, выпрямить ноги, оттянув носки счёт 1-2, 3-4 носки ног потянуть на себя, то же, но делать поочередно правым, левым носком, круговые движения носками ног.

8. Положить кисти на стул, выпрямить ноги, опираясь на прямые руки. Попробовать отжаться от стула и, задержавшись в таком положении, сосчитать до 3-х - раза.

Источник: <https://nsportal.ru/albom/2015/03/22/apanasenkogalina-vasilevna/kompleks-zaryadki-vo-vremya-zanyatij-sidya-za-stolom>

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Ырымдар

- Сәбиге көз тимес үшін бетіне күйе жағып, үстіне ескі киім кигізеді.
- Бойына бала бітпей жүрген әйел баланың ит көйлегін ырым етіп қала алады.
- Баланың қарын шашын адам аяғы баспайтын жерге көміп тастайды. Өйтпесе, бала бақытсыздыққа ұшырайды.
- Сәбидің аяғын басып тез жүріп кетуі үшін тұсауы кесіледі.
- Нәрестені тіл-көзден сақтау үшін оның бесігіне, киіміне тұмар ретінде жылнбас, үкі, тоғыз моншақ, күміс тиындарды іліп қояды. Сәбиге «көз тиді» деп секем алған жағдайда сол адамның

астынан қараса, күткен жолаушы немесе қонақ келеді.

- Бала тұрмай, шетөней берген жағдайда оны басқа адам өтірік сатып алады.
- Әйелдің екіқабат кезінде жерігі қанбаса, баланың аузынан су ағып жүреді.
- Әйел не еркек жұмыс істеп жатқан үйге келгенде, қолғабыс жасама-са, баласының белі бүкір болады.
- Бала алғаш жолға шыққанда тоқым-қағар жасап

үйінен бір нәрсесін әкеліп түтетеді.
- Баланы асырып алғанда ер балаға – асықты жілік, қыз балаға тоқпан жілік ұстатып, көпшілікті бұған куә етеді.
- Үйге кіріп келе жатқан бала ескі алдына құлап қалса, үйге береке, ырыс, байлық келді деп қуанады.
- Сәби тоңқайып, екі аяғының

тойлайды.
- Сәби анасынан ұстап отырып емсе – сараң, еркін отырып емсе – мырза, жомарт болады.
- Сәби көзін ашып ұйықтаса, жары сұлу болады.
- Есіктің тұтқасын жуған сумен көз тиген баланың бетін, екі алақаны мен табанын жуса, тәуір болып кетеді.

- Көз жара шыққан балаға сойған малдың немесе құстың көзінің суын жақса, жазылып

кетеді.
- Бала тілін шығарса, тіл келеді, яғни хабар келеді деп жориды.
- Сәбидің тілі мезгілінде шықпаса, нағашысының үйіне апарып бір қойды сойып, соның ішегімен буындырады.
- Бөбек алақанын шапалақтаса, қуанышты хабар келеді.
- Перзентсіз ерлі-зайыптылар мойнына көгеннің бұршағын са-

лып бала тілейді.
- Бала қаспақ жесе, үйлену тойында жаңбыр жауады.
- Баланың мойны тез және тұзу беку үшін оның шілдеханасына сойған қойдың мойын омыртқасын тұтасымен асып, тесігінен шыбық өткізіп, кептіріп қояды.
- Шала туған баланы тымаққа салып, неше күні кем болса, сонша күн кереге басына іліп қояды.
- Қалы, меңі үлкейіп кетпесін деп, қалымен туған балаға «Қалдыбай», «Қалдыгүл», «Меңдігүл», «Анарбай», «Анаргүл» деп ат қояды.
- Сәби өз үйіне «ассалаумағалейкүм» деп кірсе, ол үйге кешікпей қонақ келеді.

- Сәби қолындағы заттарын «шашу» деп шашса, ол үйде той болады.

әзірлеген
Бегімхан КЕРІМХАНҰЛЫ
М.Әуезов атындағы ЖОББ мектептің қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Павлодар қаласы
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі

ТОҒЫЗ

Халық мәдениетінде дәстүр ретінде ежелден қалыптасқан «тоғыз» деп аталатын салттың екі түрі бар. Бұлардың аталуы бірдей болғанмен, қолдану жолы мүлде бөлек.
1. «Тоғыз» /салт/. «Ау, мен тоғызды жоқтығымен тартып отырмын ба?» Ата-бабаның бұлжымас заңы бар. Мысалы: егіннен – кеусен, малдан – зекет, табыстан – шүлен сияқты. Соның қазіргі күндерде ұмытылып бара жатқан түрі – тоғыз. Бау-бақша өсіретін ел, әсіресе Қазақстанның оңтүстігінде, өнімді мол жинап алғаннан кейін туған-туысқандарына, құда-жежкәттарына, сыйоас көршілеріне тоғыз жіберетін жақсы салты бар. Яғни өздері қалаған адамдарына қоржынға салып қауын-қарбыз жібереді. Оның саны тоғыздан, не екі тоғыздан, үш тоғыздан кем бол-

мауы керек. Келген адам ол үйге тоғыз әкелгенін айтады. Бұл жай келіс емес, кәделі, сыйлы келіс. Тоғыз дегенің тарту, ескеру, құрмет белгісі. Сонымен бірге мұнда дәмету де бар. Демек, тоғыз жіберген адамға соған лайық сыйсияпат жасау керек. Халық арасында бірін-бірі ескеру, елеу осы тоғыз арқылы білінеді.
2. «Тоғыз» /салт/. «Бір тоғыз айып төлеп құтылған екен»./»Ел аузынан» жинағынан/. Тоғыздың бұл тармағы құқықтық, әділет жүйесінде

қолданылады. Әдетте, жеңіл жаза алғандар атын немесе шапанын төлеп шығады. Ал ауыр жазаға тартылғандар, м а с а л ы : ұрлығы, ел-жұрт алдындағы зор кінәсі, дін жолындағы күнәсі үшін, о п а с ы з д ы ғы үшін қылмыс жасағандарға қатаң жаза қолданылады. Оларға «тоғыз» деп аталатын жаза бар. Қылмыстың ауырлығына байланысты жаза бірнеше есе

көбейтіледі. Айталық, әдейі жер өртегендерге, біреудің некесін бұзғандарға үш тоғыз төлеттіреді. Бұған түйе бастатқан 3 түйе, 3 жылқы, 3 сиыр. Мұны үш еселесе 9 түйе, 9 жылқы, 9 сиыр болып шығады. Егер жаза ат бастатқан тоғыз болса, 3 жылқы, 3 сиыр, 3 қой болып төмендей береді.

Жер аудару, түрмеге отырғызу жоқ кезде қазақтың бұл заңы көшпелі елдің әлеуметтік тұрмысына сәйкес жасалғаны анық.

әзірлеген
Бегімхан КЕРІМХАНҰЛЫ
М.Әуезов атындағы ЖОББ мектептің қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
Павлодар қаласы
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

В рамках организации летнего отдыха в Береговой СОШ в дистанционном режиме был запущен челлендж «Трудовой десант». Он был посвящён неделе «Чистая планета и экология души» и направлен на экологическое воспитание учащихся и вы-

полнение трудовых обязанностей по дому. Ребята отправляли фото, на которых было видно, какую помощь по дому они оказывают родителям и старшим.

В мероприятии приняли участие учащиеся и воспитанники мини-центра: Кауц Доминик 1 «Б»

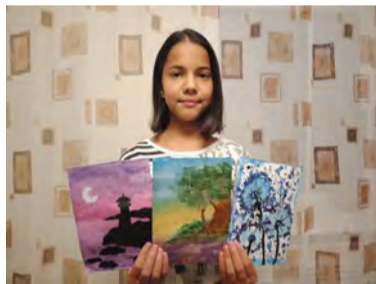
класс, Тулеков Хаким 2 «А» класс, Манарбек Анель воспитанница мини-центра, Гергерт Виолета 0 «Б» класс, Даукенова Аружан 1 «Б» класс, Шаньгин Максим 1 «Б» класс, Жантиминова Жанна 6 «А» класс, Гергерт Кира, воспитанница мини-центра.

Хочется выразить огромную благодарность ребятам. Вы большие молодцы!

Молодая В.К.,
старшая вожатая
Береговая СОШ
район Терекөл

Мир, наполненный красками

У каждого человека есть своё любимое увлечение - хобби, которому он посвящает своё свободное время. Для меня - это обычное рисование. Рисование дает мне радость творчества, за ним я забываю о хлопотах и

заботах, отдыхаю душой. Когда я беру в руки карандаши и краски, то начинаю рисовать те мысли, которые приходят мне в голову. Больше всего я люблю рисовать пейзажи. Это может быть лес, закаты, растения, берег речки, цветы, над которыми порхают бабочки. Я не претендую на то, чтобы стать художником, да мне этого и не нужно. Я рисую только для себя, ведь рисование дает мне удовольствие от творчества, которое делает мою жизнь ярче.

Жантиминова Жанна,
6 «а» класс Береговой СОШ,
район Терекөл

Лето. Ах, лето

Вот и продолжаются летние каникулы. Они стали особенными. Почему? Не могу поехать в Маралды и Яровое. А так хочется побывать...

Но это лето подарило мне возможность больше времени проводить вместе с мамой и папой, родными.

Я много помогаю своим родителям по хозяйству. Кормлю собаку и кошку, могу насыпать корм телятам и жеребяткам; напоить телят. Люблю смотреть, как едят лошади. Это умные и красивые животные. А еще я научилась доить корову. Корова спокойно стоит, пока я ее не подою.

Мама с папой рады, что я им по хозяйству и дому помогаю. А я как

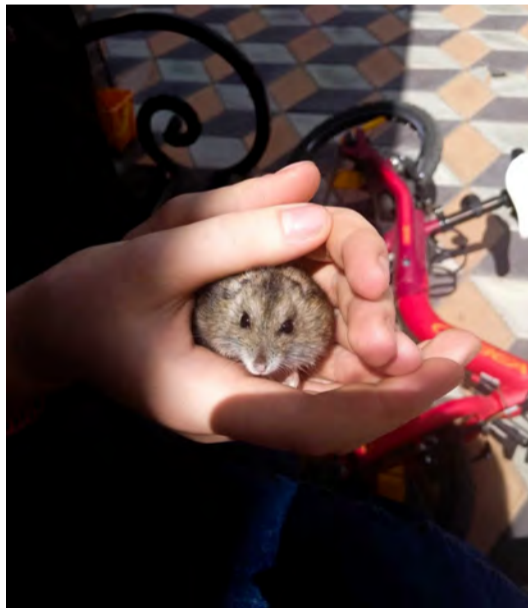
рада, что многому научилась!!
Спасибо лету за полезный отдых.

Жумабай Ясмин
5а класс Павловская СОШ
Успенский район

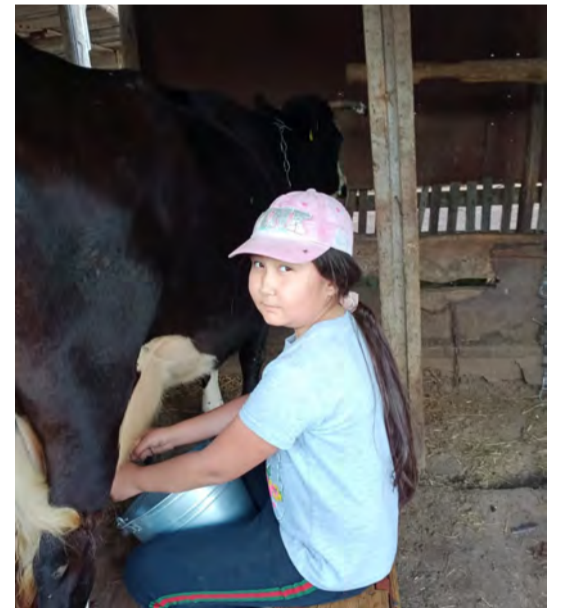
Свое лето представляют учащиеся Павловской СОШ с. Коньрозек

Степанищева Лия

Степанищева Диана

Жумабай Ясмин

Гусарова Милана

Базкен Аяулым

Пирогов Ваня

№№13-14
(320-321)

от 31 июля
2020 года

Адрес редакции:
Республика
Казахстан, 140000,
г.Павлодар,
ул. 1 Мая, 27,
каб. № 222
**Телефон
редакции:**
8 (7182) 32-85-12,
twoi_mir@mail.ru

Учредитель:
Общественная
организация
ОДЮО

Гл. Редактор
А. Аипова

Редакторы:
А. Аипова
Т. Суворова

Дизайнер:
И.Ридзаускене

**Периодичность
выхода:**
1 раз в месяц

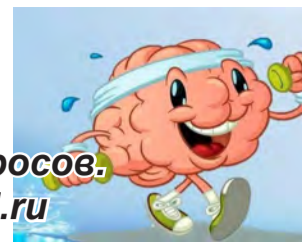
**Выпускающий
детский
редактор:**
Бахтияр Даниялов

Территория распространения - Павлодарская область. Собственник и учредитель:
ОО «Областная детско-юношеская организация Павлодарской области». Газета
зарегистрирована в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан.
Регистрационное свидетельство о постановке на учет средств массовой инфор-
мации №7917-Гот12.12.2006 г.

Зарядка для ума

Предлагаем читателям ответить на несколько интересных вопросов.
Ответы-высылайте на электронный адрес газеты twoi_mir@mail.ru

1. Это дается человеку трижды: первые два раза бесплатно, а за третий нужно заплатить?

2. Один мой знакомый может начисто сбривать бороду десятков раз в день. И все равно он ходит с бородой. Как это возможно?

3. Однажды за завтраком девушка уронила свое кольцо в чашку, полную кофе. Почему кольцо осталось сухим?

4. В каком случае, смотря на цифру 2, мы говорим «десять»?

5. Человек покупал яблоки по

5 рублей за штуку, а потом продавал их по 3 рубля за штуку. Через какое-то время он стал миллионером. Как ему это удалось?

6. В одной комнате — три лампочки. В другой — три выключателя. Нужно определить, какой

выключатель от какой лампочки. Заходить в комнату с лампочками можно только один раз.

7. У вас есть пяти- и трехлитровая бутылки и много-много воды. Как набрать в пятилитровую бутылку ровно 4 литра воды?

8. Вы сидите в лодке, которая плавает в бассейне. В лодке лежит тяжелый чугунный якорь, не

привязанный к лодке. Что произойдет с уровнем воды в бассейне, если вы сбросите якорь в воду?

9. Отец с двумя сыновьями отправился в поход. На их пути встретилась река, у берега которой находился плот. Он выдерживает на воде или отца, или двух сыновей. Как переправиться на другой берег отцу и сыновьям?

10. С борта парохода был спущен стальной трап. Нижние 4 ступеньки трапа погружены в воду. Каждая ступенька имеет толщину в 5 см; расстояние между двумя соседними ступеньками составляет 30 см. Начался прилив, при котором уровень воды стал подниматься со скоростью 40 см в час. Как Вы считаете, сколько ступенек окажется под водой через 2 часа?

11. Три курицы за три дня несут три яйца. Сколько яиц снесут 12 таких же курей за 12 дней?

12. Петя и Миша играли на грязном и темном чердаке дома. Потом они спустились вниз. У Пети всё лицо было грязным, а лицо Миши чудом осталось чистым. Несмотря на это, только Миша отправился умываться. Почему?

13. Позавчера Пете было 17 лет. В следующем году ему будет 20 лет. Как такое может быть?

Ребусы — это своеобразная головоломка, которая, как правило, состоит из нескольких составляющих — отдельных слов, цифр, букв, звуков. Попробуйте расшифровать наши ребусы.

